

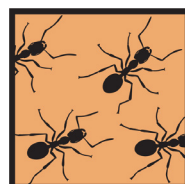
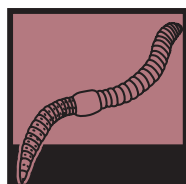
ELENA

Experiential Learning and Education for Nature Awareness

Project duration: 2013 - 2016

*School activities with living animals based on the **Tiere live** approach*

ELENA

Educating with living animals

The trans-european project **ELENA** with partners from Georgia, Hungary, Romania and Germany aims to support a sustainable way of living and acting during a human lifetime. Through personal experiences with living animals, the awakened positive emotions can form a link between knowledge an action and motivate children to find ways to live in more harmony with nature. It was funded by the European Comission.

Find more: www.elena-project.eu

Project management	Bayerische Akademie für Naturschutz und Landschaftspflege (ANL) Katalin Czíppan, Wolfram Adelman, Christian Stettmer
Person responsible	Dieter Pasch, Director of the ANL
Country coordinator	Mihaela Antofie (for Romania), Ildiko Kovacs (for Hungary), Alexander Rukhaia (for Georgia), Wolfram Adelman (for Germany)
Project Quality Assurance	Virag Suhjada, Levente Turóczi
Dissemination/ Public relation	Anca Voineag
Webpage	Levente Turóczi

Many thanks to all team members of the **ELENA** project:

in Georgia:

Natia Javakhishvili
Manana Ratiani
Alexander Rukhaia

Celina Stanley

Christian Stettmer
Julia Stich
Peter Sturm

in Romania:

Mihaela Antofie
Ştefan Firu
Voichiţa Gheoca
Blanca Grama
Mirela Kratochwill
Daniela Mara
Simona Morariu
Corina Olteanu
Daniela Preda
Alexandru Taco
Camelia Sava
Nicolae Suciu
Ramona Todericiu
Anca Voineag

in Germany:

Wolfram Adelman
Elisabeth Brandstetter
Katalin Czíppan
Martin Eiblmaier
Alfred Kotter
Ute Künkele
Melanie Schuhböck
Nicolas Friedl
Bernd Schwaiger
Katarina Schwarz
Birgit Siepmann

in Hungary:

Katalin Erdös
Kata Kostyál
Ildikó Kovács
Zsuzanna Kray
Judit Rátz
Tünde Szabo
Peter Szandi-Varga
Eniko Szlágyl
Virág Suhajda
Levente Turóczi

Project partners:

Associated partners:

A farkas és a kutya

Tanári kézikönyv

Az egész életen
át tartó tanulás
programja

Tiere live

Kiadó:

© ELENA Projekt
Experiential Learning and
Education for Nature Awareness
www.elena-project.eu

Projekt vezető:

Bayerische Akademie für Naturschutz
und Landschaftspflege (ANL)
Seethalerstraße 6, 83410 Laufen
poststelle@anl.bayern.de
www.anl.bayern.de

Partnerek:

Inspectoratul Scolar
Judetean
www.isjsibiu.ro

Junior Achievement
Magyarország
www.ejam.hu

Szerzők

Német nyelvű kiadvány (alap)

Peter Sturm; Szakértő: Manfred Wölfl

Angol nyelvű kiadvány (kiegészített)

Wolfram Adelman, Katalin Csizmazia, Mihaela Antofie, Nicolas Friedl, Birgit Siepmann, Ildikó Kovács, Péter Szandi-Varga, Peter Sturm, Celina Stanley;
Közreműködők: Bánszky Noémi, Vásárhelyi Tamás, Saly Erika, Victor András

Német nyelvű kiadvány (kiegészített)

Wolfram Adelman, Nicolas Friedl, Birgit Siepmann, Peter Sturm, Wolf Scholz,
Ute Künkele, Celina Stanley, Hans Bleicher

Román nyelvű kiadvány

Maria –Mihaela Antofie, Judith Papp, Camelia Sava, IoanAnca Vioneag,
Nicolae Suciu

Magyar nyelvű kiadvány

Kovács Ildikó, Csizmazia Katalin, Szandi-Varga Péter, Juhász József,
Dóra Holdampf, Wagner Edit, Maczák Viktória, Sztanka Judit,
Szabóné Iványi Katalin, Mármárosi Anna, Gyurkó Rita;
Közreműködők: Bánszky Noémi, Vásárhelyi Tamás, Saly Erika, Victor András

Szakértő: Gombkötő Péter (Büki Nemzeti Park Igazgatóság)

Lektorálta: Ilosvay György

Grúz nyelvű kiadvány

Manana Ratiani

Nyomdai előkészítés:

Magyar nyelvű kiadvány: Musákné Gergely Orsolya

Címlapfotó: Európai szürkefarkas (Fotó: Georg Pauluhn)

ISBN: 978-3-944219-23-3

Együttműködő partnerek:

Akademie für
Lehrerfortbildung und
Personalführung
www.alp.dillingen.de

GaiaGames
www.ecogon.de

Milvus Group
www.milvus.ro

Rottmayr Gymnasium
www.rottmayr-gymnasium.de

Universität
Hamburg
www.uni-hamburg.de

Scoala Gimnaziala Nr. 21
www.scoala21sb.webs.com

SABUKO
Society for Nature Conservation
Society for Nature
Conservation
www.sabuko.org

**Az egész életen
át tartó tanulás
programja**

Az Európai Bizottság támogatást nyújtott ennek a projektnek a költségeihez.
Ez a kiadvány a szerzők nézeteit tükrözi, és az Európai Bizottság
nem tehető felelőssé az abban foglaltak bármilyen felhasználásáért.

A projekt
kezdemenyezésében
közreműködött:

Biosphärenregion
Berchtesgader Land

UNESCO Biosphärenregion
Berchtesgader Land
www.brbgl.de

A farkas és a kutya

Tartalom

1. Bevezetés
2. A farkassal és a kutyával kapcsolatos általános információk
3. A farkas
 - 3.1 A ragadozó életmódú farkas jellemző tulajdonságai
 - 3.2 A farkas viselkedése a farkában és vadászat közben
 - 3.3 A farkas szerepe az ökoszisztémában
 - 3.4 Veszélyeztetés
4. A „nádi farkas”
5. A kutya
 - 5.1 A kutya viselkedése
 - 5.2 A kutyák és az emberek közötti kapcsolat
6. A magyar kutyafajták
7. Kapcsolódás a Nemzeti Alaptantervhez
8. További információk a farkasokkal és kutyákkal kapcsolatban
9. Állatkertek, vadasparkok, állatotthonok és nemzeti parkok, ahol farkasokkal találkozhatunk
10. Szakértők elérhetősége
11. Kapcsolattartó személyek az állatasszisztált foglalkozásokhoz

Feladatok

1. feladat: Kutyák az ember szolgálatában
 - 1.1 Minden faj számít
 - 1.2 Állatasszisztált foglalkozás
2. feladat: A kutya viselkedésének megismerése
3. feladat: Szerepjáték: A farkasok visszatértek
4. feladat: Rendszergondolkodás - farkasok

Mellékletek

1. Melléklet: Kutyák az ember szolgálatában - tanári segédlet
2. Melléklet: Mikor játszunk egy kutyával?
3. Melléklet: Ki a farkavezér?
4. Melléklet: Farkasok Magyarországon és a körülmények hatása a helyzetükre
5. Melléklet: A farkasok visszatértek szerepkártyák
6. Melléklet: Kutyák az ember szolgálatában kirakók
7. Melléklet: Rendszergondolkodás - farkasok - táplálékhálózat kártyák
8. Melléklet: Rendszergondolkodás - farkasok - Yellowstone kártyák

Képek a kiadványban:

- 1., 2., 5. kép: Günther Kopp
- 3., 8. kép: Bükki Nemzeti Park Igazgatóság
- 4. kép: Kovács Ildikó
- 6. kép: Dorczy, J. (2015) Protection, management and monitoring of the wolf population in Slovakia
- 7. kép: Magyarország emlőseinek atlasza
- 9. kép: Komondor Kennel
- 10. kép: Vértesi-Selymes Kuvasz Kennel
- 11. kép: Szentmihályi-Szabó Puli Kennel
- 12. kép: Pilisi-Kócos Pumi Kennel
- 13., 14. kép: Magasparti Rutinos Mestertenyészet
- 15. kép: Sári-sori Macskavadász és Hungarian Cat Cather Kopo mestertenyészet
- 16. kép: Dévaj Magyar Agár és Whippet Kennel
- 17. kép: Magyar Mudi Egyesület
- 2. melléklet ábrái: Dorothea Döring
- 3. melléklet ábrái: Günter Lehner
- 6. melléklet képei:
 - Golden retriever: Karl-Heinz Altrmann, piclease
 - Német juhászkutya: Astrid Brillen, piclease
 - Szakállas collie: Erich Thielscher, piclease
 - Magyar vizsla: Turi Gabriella
 - Tacskó: Iris Göde, piclease
- 8. melléklet képei:
 - Fák: Andreas Lettow, piclease
 - Énekesmadarak: Erich Thielscher, piclease
 - Fűfélék: Iris Göde, piclease
 - Prérifarkas: Rich Spencer, pixabay
 - Európai szürkefarkas: Georg Pauluhn
 - Vidra: Rüdiger Kaminski, piclease
 - Mezei nyúl: Peter Schild, piclease
 - Kanadai hód: Andreas Lettow, piclease
 - Rénszarvas: Herbert Stupp, piclease

1. kép: Európai szürkefarkas (Fotó: Günther Kopp)

A farkas és a kutya

“Minden, amit tudok a kutyáktól tanultam”
(Nora Roberts)

1. Bevezetés

Nincs még egy olyan állatfaj, amelyik olyan erős érzelmi reakciókat keltene bennünk emberekben, mint a farkas. Évszázadokon keresztül kíméletlenül üldözték, irtották ám mindvégig rendkívül ellentétes érzelmek kiváltására volt képes e kivételes állat. Elég, ha felidézzük a gyermekevő szörny képét, vagy úgy is állhat előttünk, mint a szépség vagy a vadság megtestesítője. Ugyanakkor e ragadozó magyarországi élőhelyekre történő visszatérése folytán, parázs viták középpontjába is került. Míg farkasokat többnyire csak az állatkeretekben láthatunk, addig házasított és tenyésztett leszármazottaik a kutyák közvetlen környezetünkben élnek. Segítségükkel megismerkedhetünk e fejezet főszereplőinek viselkedésével és külső megjelenésével.

A kutyák nem csupán különböző feladatok elvégzésében tudják segíteni gazdáikat, hanem sokak számára igazi családtagokká léptek elő. Hangsúlyos szerepet kap a fejezetben az állatasszisztált oktatás, hiszen fontos, hogy a fiatalok biztonságos kapcsolatot tudjanak kialakítani a kutyákkal, megismerkedjenek a kutyák viselkedésével illetve a kutya és az ember közötti kommunikáció alapjaival.

A feladatok fő céljai

- megismerni a nagyméretű ragadozók viselkedését a farkas és a kutya példáján keresztül
- a helyes és biztonságos kommunikáció a kutyák és a gyerekek között
- alaposabban megismerni a hazánkban újra feltűnő farkasok által felélesztett konfliktusok okait és megvizsgálni ezek lehetséges megoldásait

2. A farkassal és a kutyával kapcsolatos általános információk

A farkas, a kutya és a róka a ragadozók rendjébe (*Carnivora*) azon belül pedig kutyafélék (*Canidae*) családjába tartozik. A farkas (*Canis lupus*) számít a legnagyobb testűnek a vadon élő kutyafélék közül. Számos alfajt és rokon fajt különböztethetünk meg, mint például a hazánkban is honos arany-sakál (vagy népies nevén nádi farkas), az Ausztráliában élő dingó vagy az Északi sarkon található tundrafarkas. Az európai alfaj, európai szürkefarkas (*Canis lupus lupus*), mérete és színe területenként változik, ám Amerikában élő rokonaiktól eltérően nem található közöttük fekete színű példány. Az európai farkas az összes kutyafajta őse. A közeli kapcsolat bizonyítéka, hogy a kutyák és a farkasok még mindig keresztezhetők egymással. A koponyaforma és megjelenés tekintetében a német juhászkutya és a szibériai husky mutat egyértelmű hasonlóságot a farkassal. Manapság több mint 400 kutyafajtát tartanak nyilván, amelyek a méretük és a formájuk tekintetében elképesztő változatosságot mutatnak.

2. kép: A fogazat
(Fotó: Günther Kopp)

A farkasok főleg éjszakai állatok. A szemük minimális fényingerre is reagál, látómezejük 250°-ra terjed ki (míg az emberé csupán 180°). Rendkívül éles a hallásuk és kifinomult szaglásuk van. A mozgatható fülek, amelyek még alvás közben is folyamatosan figyelnek, lehetővé teszik a hangforrás pontos helymeghatározását. Arra is képesek, hogy azokat az ultrahangokat is érzékeljék, amelyeket a kisebb rágcsálók bocsátanak ki (40 kHz). Az ember hallásküszöbe ennek csupán a fele (20 kHz). A farkasok kitűnő szaglása a szaglóhám nagy (130 cm²) felületének köszönhető, (az emberéknél csupán 5 cm²). Így megfelelő körülmények között a prédát vagy fajtársaikat akár már 2 km távolságból is képesek észlelni, kizárólag a szaguk alapján. A fark és talpmirigyek olyan illatanyagokat termelnek a farkasok esetében, melyekkel a territóriumukat jelzik.

3. A farkas

Megkövült leletek szolgálnak bizonyítéknak arra, hogy az első farkasok két millió évvel ezelőtt jelentek meg az eurázsiai kontinensen, ám rendkívüli alkalmazkodóképességüknek köszönhetően szinte az egész világon fellelhetők. Testfelépítésük hasonló a német juhászkutyához, erőteljes testalkat jellemzi viszonylag hosszú lábakkal. Testsúlyuk átlagosan 40-60 kg között mozog, a példányok között pedig a kan rendszerint nagyobb a szukanál. Testhossza elérheti a 1,5 métert.

Az európai farkasok fedőszőre télen vastagabb, mint nyáron. Kívülről merev és fényes védőszálak borítják. A mélyebben lévő finomabb és rövidebb gyapjúszerű szőrszálak egy olajos, vízlepergető anyagot is tartalmaznak. A védőszálaknak nem csak szigetelő szerepük van, hanem a fajon belüli kommunikációt is szolgálják. A nyaki szőrszálak felborzolásának célja nem csupán a harckészültség jelzése, hanem az ellenség megfélemlítése is.

3.1 A ragadozó életmódú farkas jellemző tulajdonságai

A hatalmas szemfogak és ollószerű tépőfogak is a fogazat részét képezik (2. kép). A farkas az állkapcsával és szemfogaival képes 50 kg/cm² nyomást gyakorolni és így szétroppantani akár egy szarvas csontjait is.

Izomzatuk fejlett és kitűnő hosszútáv-futók. Órákon keresztül fent tudják tartani a 10 km/óra sebességet, vadászatkor vagy meneküléskor még a 40 - 50 km/órát is elérhetik egy pár perc erejéig. Ennek köszönhető az a képességük, hogy több kilométeren át is képesek követni áldozatukat. Az ember nem tud versenybe szállni velük a maximális 36 km/órás sebességével (világrekord a 100 méteres síkfutáson).

A farkasok étlapján a táplálék meglehetősen széles választéka található, amely jelentős mértékben a rendelkezésükre álló táplálékforrás függvénye. Legfőképpen nagyobb emlősöket fogyasztanak, mint az őzek, a gímszarvasok és a fiatal vaddisznók. Ezek között a fiatal, beteg vagy öreg állatok aránya nagyon magas. A kisebb állatok, rágcsálók, mint például az üregi vagy mezei nyulak teszik ki táplálékának kisebb hányadát, de a tetemeiket és a gyümölcsöket sem vetik meg. A zsákmányt szinte teljes mértékben elfogyasztja, csupán a bőrt és a nagyobb csontokat hagyja meg. Amikor nem áll rendelkezésére elegendő táplálék, akkor képes akár a szeméttelen is keresgélni valamilyen falat után. Híressé váltak az úgynevezett "spagetti-farkasok", amelyek Róma külvárosában térszármak maradványát ették a szeméttelen.

A farkasok több mint 2 hétig is kibírják táplálék nélkül. Azonban, amikor végre nagyobb zsákmányt ejtenek, képesek akár 11 kg hússal is megtölteni a gyomrukot (ez közel egyharmada a saját testsúlyuknak).

3.2 A farkas viselkedése a falkában és vadászat közben

A farkasok általában családi csoportokban élnek, amelyen belül szigorú alá- és fölérendeltségi viszonyok uralkodnak. Ezek a falkák a szülőkből, egyévesekből (fiatal farkasok az előző évből) és a kölykökből állnak, létszámuk pedig az élőhely és a táplálékforrás bőségének függvénye.

A falkán belül a rangsor élén a szülők állnak, majd őket követik az ifjabb farkasok, a legalsó szinten pedig a kölyköket találjuk. Ez a típusú hierarchia határozza meg, hogy ki eszik először a zsákmányból. A rangsort a farkok helyzete és az arckifejezések mutatják. A szülők határozzák meg a falka alapvető tevékenységeit úgy, mint a vadászat, a terület védelme és a helyváltoztatás. Azonban a legfontosabb feladat a szaporodás szabályozása. A legidősebb nőstény akadályozza meg a falka fiatalabbjainak szaporodását. Ugyanakkor a többi nőstény gyakran vesz részt a fiatal farkasok nevelésében. Az egy vagy két éves fiatal állatok csak időlegesen hagyják el a falkát. Ezután addig élnek egyedül, amíg találhatnak egy társat akivel alapíthatnak egy új falkát.

Alig van más olyan állatfaj, aminek viselkedése olyan erős érzelmi hatást vált ki belőlünk, mint a farkas üvöltése (5. ábra), ez az a jól ismert hang ismerős lehet akár számos horror filmből is. A kommunikációs képesség központi szerepet játszik a farkasok társas életében. Emellett nem szabad megfeledkezni a testbeszéd használatáról sem, amivel képesek kifejezni aktuális hangulatukat. A farkasok különböző testtartásokat és arckifejezéseket vesznek fel. A kivételesen fejlett "nyelv" a farkasok számára lehetőséget teremt arra, hogy a falka sikeresen vadásszon a nagytestű vadakra is.

3. Kép: Farkas lábnyom (Bükki Nemzeti Park Igazgatóság)

4. Kép: Őz tetem a Bükki Nemzeti Parkban farkastámadást követően (Fotó: Kovács Ildikó)

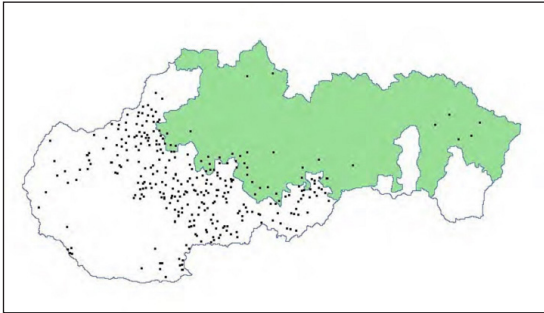

5. Kép: Az üvöltő farkas (Fotó: Günther Kopp)

A farkák eltérő méretű területeken élnek attól függően, hogy mennyi táplálékhoz van hozzáférésük. A közép-európai feltételek mellett a territóriumuk 200-300 km²-re is kiterjedhet, míg olyan helyeken, ahol nagy létszámú a vadállomány kevesebb, mint 100 km² nagyságú terület is elegendő nekik. A magányos farkasok a már kijelölt territóriumok között vándorolnak és élnek. A farkasok számára megfelelő élőhelyen szükséges, hogy legyen egy olyan terület, ahová zavartalanul visszavonulhatnak és felépülhetnek, megerősödhetnek. A területüket védik más behatolók, mint például idegen farkasokkal vagy egyéb ragadozókkal szemben.

3.3 A farkas szerepe az ökoszisztémában

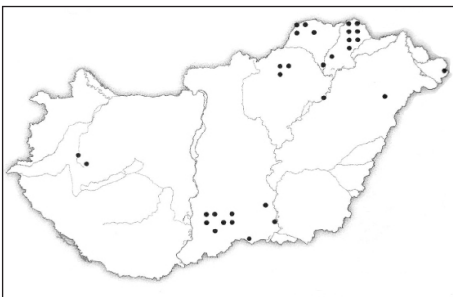
6. Kép: Sertéspestis terjedése Szlovákiában (fekete pontok farkaspopuláció, zöld- sertéspestis elterjedése) (Doczy, 2015)

Mint egy igazi ragadozó, a farkas is számos különböző élőhelyen képes megtelepedni. A nagyragadozók fontos szerepet töltenek be a természetes erdei életközösségekben. Miután a tápláléklánc piramis csúcsán helyezkednek el, képesek szabályozni a nagytű növényevők (zsákmányállatok, mint pl. szarvasok, őzek, vaddisznók) szaporulatát. A beteg és gyenge állatok elpusztításával, a természetes kiválasztódás elősegítésével jelentős szerepet töltenek be az ökoszisztémában. Jelenlétük hatással van erdeink egészségi állapotára. Megfigyelhető, hogy

a farkasok jelenléte jelentősen csökkenti a sertéspestis elterjedését. A táplálékhálózatokon belül nem minden faj szerepe egyenlő, vannak fajok, mint például a farkasok, amelyek kulcsszerepet töltenek be. Ezeket ún. *záróköfajok*nak nevezzük. Amennyiben ez a faj eltűnik a hálózathoz más fajok állomány nagyságát esetlegesen kipusztulását is előidézhetik így alapvetően megváltoztatva az életközösség összetételét. Ugyanakkor a farkas *esernyő*- illetve *zászlóshajó* fajnak is számít. Az esernyő-fajok illetve élőhelyük védelmének keresztül más fajok védelme is megvalósul. A zászlóshajó faj pedig karizmatikus megjelenésükön keresztül képesek a nagyközönség figyelmét, szimpátiáját is kivívni.

3.4 Veszélyeztetés

Magyarországon a közönséges szürkefarkas állománya a II. világháború végére nagyon lecsökkent. A 80-as évektől kezdődően viszont ismét megjelentek farkasok az Északi-középhegységben (Zempléni-hegység, Aggteleki-karszt, Bükk, Mátra északi előtere, Heves-Borsodi-dombság), ahol azóta is tartósan jelen vannak.

7. Kép: A szürkefarkas magyarországi elterjedése (Szemethy és Márkus, 2007)

„A Kárpátok biztosítanak otthont az Európai Unió második legnagyobb farkas populációjának. Habár számuk eléri a háromezer példányt, az orvvadászok illetve élőhelyük fokozatos csökkenése és széttagozódása továbbra is komoly veszélyforrást jelentenek számukra. A régióban egyre intenzívebbé váló emberi tevékenységek nyomán a kiemelt természetvédelmi feladatok között említhetjük a farkaspopuláció pontos példányszámának nyilvántartását, az ember és farkas közötti konfliktust enyhítő lépések bevezetését és a farkas okról alkotott kép javítását.” (Silva, 2013)

Magyarországon a farkasok az ország északi részének erdős területeire szorulnak. Az 1990-es évek második felétől a földterületek privatizációját és a turizmus virágzását követően az erdőgazdaság is egyre intenzívebbé vált, ám ezzel párhuzamosan számos egyéb emberi tevékenység vezetett az élőhelyük beszűküléséhez. Fontos itt megemlíteni az intenzív útépitéseket, a természetes élőhelyek így a populációk elszigetelődését, az ezeket összekötő vadátjárók nem megfelelő biztosítását, az illegális vadászatot és az erdőgazdálkodási tevékenységek zavaró hatásait.

„A LIFE Nagyragadozók projektje (LIFE00 NAT/H/007162) volt a legelső szisztematikus lépés annak céljából, hogy számszerűen meghatározza a magyar farkaspopulációt. A projekt egyik legfontosabb hozadéka a fajmegőrzési akcióterv felvázolása, amelyet a Környezetvédelmi Minisztérium 2004-ben jóváhagyott. Ez megerősítette a farkasok törvényes védelmét. A projekt ideje alatt összegyűjtött adatok hozzájárultak Magyarország északi részén a Natura 2000 területek kijelöléséhez, ezen felül pedig a LIFE alapból beindított monitoring rendszer továbbra is nyomon követi a farkaspopulációban végbemenő változásokat.” (Silva, 2013).

8. Kép: Farkaskölyök a Bükkben
(Bükk Nemzeti Park Igazgatóság)

löléséhez, ezen felül pedig a LIFE alapból beindított monitoring rendszer továbbra is nyomon követi a farkaspopulációban végbemenő változásokat.” (Silva, 2013).

A legfrissebb adatok szerint csupán néhány példány van jelen hazánkban, az Aggteleki-karszt, a Bükk, a Zempléni-hegység és a Heves-Borsodi-dombság környékén. A szürke farkas Magyarországon fokozottan védett, természetvédelmi értéke 250 000 Ft.

4. A „nádi farkas” (*Canis aureus*)

A toportyánféreg, a nádi farkas és az aranyakál (*Canis aureus*) ugyanannak a fajnak más-más elnevezése. Felbukkan Arany János Toldi című művében is, ahol a „farkaskaland” során Toldi Miklós egy a kölykeit védelmező nádi farkas párral száll szembe.

Ez a Kárpát-medencében őshonos ragadozó hasonlóan a farkashoz, a medvéhez és a hiúzhoz néhány évtizedre kihalt hazánk egész területéről, ám újbóli megjelenése megosztja a közvéleményt. Magyarországon fő táplálékát jellemzően a kisméltások (különös tekintettel a mezei pocok) alkotják, ám táplálékválasztását erősen befolyásolja az évszak és a terület jellege, van ahol a ragadozás és a dögeltakarítás is szerepet kap. A rókával közel azonos táplálékot fogyaszt, azonban a sakál jellemzően családi csoportokban vadászik, ami segíti a fennmaradását és terjeszkedését. Az aranyakál a vadászható fajok közé tartozik Magyarországon.

Ordít, mint a fába szorult féreg - E gyakran használt szólás eredetileg a csapdába esett aranyakálhoz köthető, ugyanis a féreg (az aranyakál népies neve toportyánféreg) a sakálra utal, míg a fa a csapdát jelenti.

5. A kutya

Manapság a kutyáknak, mint a farkas leszármazottainak, szilárd helye van sok gyerek és fiatal életében. Nem csak gyorsan tudnak futni, hanem kitűnő szaglással és remek hallással is rendelkeznek éppen úgy, mint a farkasok. Hallását tekintve a kutya frekvenciatartománya (35.000 Hz) megközelítőleg kétszer olyan magas, mint az emberé (18.000 Hz). Szaglóképességük teljesítménye rendkívüli. A kutyák kb. 100 milliószor jobban érzékelik a szagokat, mint az emberek. Ez nem meglepő hiszen a kutyák orrnyálkahártyájának megközelítőleg 220 millió szaglósejtje van, attól függően, hogy milyen fajtához tartozik illetve milyen hosszú az orra. Így módon még azokat az anyagokat is képesek érzékelni, amelyek koncentrációja olyan alacsony, hogy még a mérőműszerek érzékelését is meghaladja. A negyedik hónap betöltésével teljesen kialakul a szaglása, aminek segítségével a környezetéből minden szükséges információhoz hozzájut, legyen az a fajtársa kora, neme vagy egészsége. Ami talán még érdekesebb, hogy a kutyák emellett a hangulatot is megérik, mint pl. a félelem vagy a boldogság.

5.1 A kutya viselkedése

A farkas falkán belüli fejlett szociális intelligenciája a magyarázata annak, hogy a házasított kutyák a modern családok ideális tagjai lehetnek. Ő lett a vadászok, juhászok és urak „hűséges” társa az évszázadok során.

A kutyák kevésbé finoman differenciált viselkedést mutatnak, mint a farkasok. Például az arckifejezésük nem olyan kifejező, ami a kommunikációjukra van hatással. Mindemellett a kutyák több mint egy évvel korábban válnak ivaréretté, mint a farkasok, ami megnövekedett agresszióhoz vezethet néhány ivarérett kutya esetében. A farkasok nagyrészt azért kerülnek a konfliktusokat, mert minden egyes vita erőfeszítéssel jár, ami pedig veszélyeztetheti az egyének és a falka túlélését. Az ellenfél irányába mutatott jeleket tanulás folyamata során sajátítják el, pedig sokan azt hiszik, hogy vele született képességekről van szó. Míg a farkasok esetében az egész falka figyelmet fordít a kölykök oktatására, addig egy szuka számára igen gyakran nagy terhet jelent a számos fiatal kutyakölyök. Megfelelő tenyésztés során az anyakutya nem csupán a nagynéniktől kap támogatást, hanem az emberektől is.

5.2 A kutyák és az emberek közti kapcsolat

Az elmúlt 50 évben a kutyáknak új szerep e jutott a modern, városi társadalmunkon belül. A dolgozó kutyából családtag lett. Pszichológusok is bizonyították, hogy az emberek képesek szoros kapcsolatot kialakítani háziállatukkal és főleg a gyerekek számára nyújt a kutya érzelmi biztonságot. A kutya feltétel nélkül szereti őket ezen túl pedig biztos „kapcsolatot” jelent számukra a konfliktusos szituációkban is.

A kutyára gyakran emberként tekintenek, kérdés, hogy ez mennyire helyénvaló a kutyákkal szemben – főképp az állat temperamentumát figyelembe véve. Fontos megjegyezni, hogy a kutyák nagyon értékesek lehetnek a gyerekek életében, de leginkább akkor, ha megtanulják a velük való megfelelő bánásmódot.

6. A magyar kutyafajták

A magyar kutyafajtákat 3 csoportba sorolhatjuk:

- Vadászkutyák: rövid és drótszőrű magyar vizsla, magyar agár és erdélyi kopó
- Pászorkutyák: komondor és kuvasz
- Terelőkutyák: puli, pumi és mudi

Komondor

A komondor ezer éves múltra tekint vissza. Azt írják róla, hogy a konok kunok kutyája, vagy a kutyák királya. Hatalmas természetével, szemét takaró szőrrel, büszke tartással, kimért léptekkel őrzi a reá bízott területet. Csodálatot vagy félelmet is kelthet a betolakodókban. Keményen végzi feladatát, gazdáik és a rá bízott állatok biztonságát őrzi. Ázsiából hozták be őseink, karaktere a mai napig megmaradt, az elmúlt ezer év nem változtatott rajta.

Nagy testű (minimális marmagassága 65 cm) 40-60 kg súlyú állat. Fülei a koponya tetején tűzöttek

9. Kép: Komondor (Fotó: Komondor Kennel)

és lelógók. Szőrzete igen hosszú, durva tapintású fedőszőrzetből és finom, gyapjas, nemezelésre hajlamos aljszőrzetből áll. A nemezes „zsinórok” az évek során egyre hosszabbra nőnek. A komondor szőre mindig fehér. Élettartama átlagosan 12-14 év. Régebben nyájak őrzésére használták, de napjainkban egyre jobban bekerülnek a városokba, családok, kisállatok őrzésére.

Kuvasz

A kuvasz pontos eredetét homály fedi. Feltételezhető, hogy már a népvándorlás idején, a mai kuvaszhoz nagyon hasonló kutyák szolgálták őseinket. A nyáját, a ménest és a gulyát folyamatosan védelmezni kellett a ragadozók és a tolvajok ellen. Amikor még nem volt fejlett hírközlés, vagy könnyen riasztható rendőrség, a pásztor csak a maga és kutyája erejére, bátorságára számíthatott. A farkas vagy a zsványok támadásakor, olyan kutyára volt szükség, amelyik kérlelhetetlenül, alku nélkül, akár élete feláldozásával is megvédi gazdáját és annak tulajdonát. Azonban, míg az idegenekkel szemben bizalmatlan, a gazdájához és annak családjához a végletekig ragaszkodó, kedves kutya.

A II. világháború majdnem megpecsételte a fajta sorsát. Ahol kuvasz őrködött, oda idegen katona nem tehetett be a lábát. A világegést csak néhány példány élte túl. Áldozatos, elhivatott munka eredményeként, a poraiból sikerült a fajtát újjáéleszteni.

10. Kép : Kuvasz (Fotó: Vértesi-Selymes Kuvasz Kennel)

A kuvasz megjelenése és mérete miatt, impozáns látvány. Felépítése erőt sugároz, ugyanakkor soha nem nehézkes, vagy lomha. Szikár, ellenálló fajta. A testét takaró, különböző minőségű és hosszúságú dús, fehér szőrzete harmonikus egységet alkot, és megvédi az időjárás viszonyosságai ellen. Sötét barna szeme élénkséget, kedvességet, támadás esetén azonban kérlelhetlenséget sugároz. Mozgása könnyed, térőlelő. Akár harminc kilométert is megtesz ügetésben.

Puli

11. Kép: Puli
(Fotó: Szentmihályi
-Szabó Puli Kennel)

Hajlamos arra, hogy különösen szoros kapcsolatot alakítson ki a család valamelyik tagjával, aki attól kezdve számíthat a kutya figyelmére és fokozott szeretetére.

A puli közepes termetű kutya. Súlya kb. 15 kg, magassága kb. 38-43 cm. A puli szőrzete igen egyedi és nagyon jellegzetes. A felnőtt kutya testét teljesen beborítják az összenemezesedett szőr zsinórai. A zsinórok a fejen és a lábakon mintegy 3-6 cm hosszúak, a testén a kifejtett szőr a földig ér. A pulik többsége fekete, de vannak fehér (gyöngy fehér), maszkos fakó, illetve szürke pulik is. Ez a kutya soha nem lehet többszínű, sem csokoládébarna. Átlagos életkora 12-14 év. A puli értelmes, eleven, karakteres kutya. Kiváló házőrző. A családhoz igen hűséges. Szeret a szabadban lenni, bármilyen legyen is az idő. Rendszerint jól kijön a gyerekekkel is.

Pumi

12. Kép: Pumi
(Fotó: Pilisi-Kócos
Pumi Kennel)

Vidámság és folyamatos tettekrekésztség árad belőle. A „beszédesebb fajtákhoz” tartozik, hisz pásztorkutya, de sohasem ugat ok nélkül.

Közepesen nagy testű, nagyon élénk vérmérsékletű, terrier jellegű pásztorkutya. A terrier jelleget leghatározottabban a feje mutatja: az arcórri része megnyúlt, füle felálló, melynek felső egyharmada előre bicsaklik. Magassága kb. 40-45 cm, 8-15 kg súlyú. Szőre átlagban 4-7 cm hosszú tincseket képező göndör, vagy hullámos, sohasem sima. Szálkás jellegű felszőrökből és puha aljszőrökből tevődik össze. Színe lehet szürke, fekete, fehér, fakó, de mindig egyöntetű.

A pumi egy roppant bohókás kinézetű, rendkívül jó természetű fajta. Tele van jó tulajdonságokkal, magas fokú logikai képességgel.

Rövidszőrű magyar vizsla

A magyar kutyafajták között két vizslafajtát tartunk számon. A rövidszőrű magyar vizsla ősei a vándorló magyar törzsekkel kerültek hazánkba. Közepes méretű, elegáns, erős, sportos, izmos testfelépítésű kutya. A feje nemes vonású, arckifejezése barátságos, meleg barna szemei feltétlen hűséget, rendkívüli értelmet tükröznek. Közepes nagyságú, V alakú fülei alacsonyan és viszonylag hátul tűzöttek, a pofa közelében – lógnak. A sima, igen rövid szőrzet a bőrhöz simul. Kb. 60 cm magas, 25 kg súlyú, 12-14 évig él. A rövidszőrű magyar vizsla zsemle sárga színű, időnként előfordulnak fehér mellfoltok.

13. Kép: Rövidszőrű magyar vizsla
(Fotó: Magasparti
Rutinos
Mestertenyészet)

A modern kor egyik legsikeresebb fajtája, mert páratlan vadászati képességeit, illetve barátságos vérmérsékletét kiválóan lehet alkalmazni a vadászaton kívül egyéb kutyás sportokban is. Így pl. különféle kereső munkákban - szarvasgomba, elveszett emberek, kábítószer illetve egyéb rendőrségi kereső munkában -, sikeres agility versenyzők, mozgássérült segítők, sőt a nyugodtabb vérmérsékletűek akár vakvezetőnek is alkalmasak.

Értelmes, barátságos, kiegyensúlyozott és sportos kutya. Szeret tanulni, készséges, és mindig nagyon engedelmes is. Minden vadászkutya, apró vadra illetve nagyvad után keresésre is használják. Nagyon szeret apportírozni és úszni, kiváló a szaglása és rendkívül kitartóan keres. Jellegzetessége a kiváló apport készsége mellett a vadmegállás, az élő vadat stabil állással jelzi a vadásznak, ezzel rendkívül megkönnyítve a munkáját.

14. Kép: Drótszőrű magyar vizsla
(Fotó: Magasparti Rutinos Mestertenyészet)

Drótszőrű magyar vizsla

A drótszőrű magyar vizsla egy viszonylag fiatal fajta, a rövidszőrűből tenyésztették ki az 1930-as években. Az volt a cél, hogy a rövidszőrű magyar vizsla kiváló vadászati tulajdonságait megőrizve egy erősebb szőrű, a hidegnek és a szélsőséges időjárási körülményeknek jobban ellenálló fajtát hozzanak létre. A drótszőrű magyar vizsla jóval súlyosabb és erőteljesebb felépítésű rövid szőrű rokonánál. Minden vadászkutya: erdőn, mezőn és vízben is jól teljesít. Magassága kb. 60-65 cm, kb. 25 kg súlyú. A drótszerű fedőszőrzete alatt sűrű, gyapjas aljszőrzet húzódik, jellegzetessége még az erős pofaszőrzet, szakáll. A drótszőrű magyar vizsla színe a zsemle sárga valamilyen árnyalata lehet, 12-14 évig él. Kiegyensúlyozott, magabiztos, értelmes és sportos kutya. Elég éber, nagyon kedves és hűséges is. Szeret apportírozni és úszni. Nagyon jó a szaglása, és kiválóan alkalmas a nehezen megközelíthető terepen végzendő munkára.

15. Kép: Erdélyi kopó
(Fotó: Sári-sori Macskavadász és Hungarian Cat Cather Kopo mestertenyészet)

Erdélyi kopó

Vadászkutya, hajtókutya, kopó. Kitűnően hajt és állít, utánkeresésre, vércsapásásra is használható. Friss nyomra érve jellegzetes nyifogással csahol. Virágkorát a középkorban élte, amikor a főúri udvarok egyik kedvelt vadászkutyája volt. A változatos terepviszonyok hatására alakult ki az erdélyi kopó két típusa: a hosszúlábú (kb. 50-60 cm magas, 30 kg súlyú, fekete-cser színű, fehér jegyekkel) és a rövidlábú (kb. 40-50 cm magas, vörössárga, fehér jegyekkel) erdélyi kopó. A hosszúlábút erdei vadászatokhoz bölény, vaddisznó, medve, a rövidlábút fedett területeken nyúl, róka, valamint sziklás terepen zerge vadászatára használták eredetileg. Várható élettartama: 10-14 év. Közepes termetű kopófajta. Testfelépítése hosszútávfutáshoz alkalmazkodott. Atletikus, nem durva, de nem is vékony csontú.

16. Kép: Magyar agár
(Fotó: Dévaj Magyar Agár és Whippet Kennel)

Magyar agár

Az agarak speciális vadászkutyák, amelyek elsősorban szemmel keresik a vadat és nem az orrukkal. A magyar agár története a honfoglalás korára vezethető vissza. Származását tekintve a keleti és nyugati agarak keresztezéséből származik. A honfoglalás után az agaras vadászat elterjedt Magyarországon, erről tanúskodnak helységneveink, mint (Ős)Agárd, Peszér, Ebes, Kutyavár (Mátyás király itt tartotta az agarait). A magyar agár kiegyensúlyozott kombinációja az erőnek és az eleganciának, hossza meghaladja a magasságát, egyenes hát, erőteljes és kissé dongás a mellkas, erőteljes csontozat, viszonylag széles koponya, erőteljes arcorri rész, vastagszövetű rózsafül, erőteljes, hosszúkás izomzat, rövid, dús, kissé durvább szőr jellemzi. A marmagasság: kanoknál 65-70 cm, szukáknál 62-67 cm, súlya 25-35 kg, 12-14 évig élnek.

17. Kép: Mudi
(Fotó: Magyar Mudi Egyesület)

Mudi

Legritkább nemzeti kutyafajtánk. Szervezetten csak mintegy 50 éve tenyésztik, bár a fajtáról már 1815-ből vannak adataink. Juhászkutyafajta, 38-47 cm a marmagassága. Igen élénk, nagyon tanulékony, rendkívül alkalmazkodó képes, edzett, egészséges fajta. Nem csak az eredeti feladatára, de jelzőkutyának, házőrzésre is kiváló. Napjainkban egyre több területen „dolgoznak” mudikkal, kihasználva eszüket, hűségességüket és tanulni vágyásukat. Sikeresen teljesít néhány egyede szolgálatot kereső mentőkutyaként, epilepszia-jelző segítőként, terápiás kutyaként. A különféle kutyás sportokban is kiemelkedő eredményeket érnek el a mudik, mivel igen gazda-centrikusak, ugyanakkor nagyon ügyesek is. Gyakorlatilag egy mudinak bármilyen megtanítható, nem véletlen, hogy az úgynevezett „dogdancing” (kutyatánc) versenyen is felbukkannak. Színei: fekete, fehér, cifra /világosabb vagy sötétebb alapon feketével márványozott/, barna, fakó.

7. Kapcsolódás a Nemzeti alaptantervhez

A Nemzeti alaptanterv meghatározza azokat a kulcskompetenciákat, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalomba való beilleszkedéshez és a munkához. Az ELENA projekt olyan feladatokat kínál a pedagógusoknak melyek, összhangban vannak a NAT által meghatározott kulcskompetenciákkal és gyakorlati oldalról közelíti meg őket:

- természettudományos és technikai kompetencia
- hatékony önálló tanulás
- kezdeményezőképeség és vállalkozói kompetencia
- szociális és állampolgári kompetencia
- anyanyelvi kommunikáció
- a matematikai kompetencia
- a digitális kompetencia

A fejlesztési feladatok közül az alábbiakhoz nyújtanak segítséget a feladatok:

- környezettudatosságra nevelés
- környezet és fenntarthatóság
- a tanulási képesség fejlesztése
- ismeretek rendszerezése, alkalmazása
- problémakezelés és megoldás
- az énkép, önismeret, önértékelés, reflektálás
- tapasztalatszerzés: a tapasztalatok tudatosítása, közlése, rögzítése, jelölése, ezek értelmezése
- kritikai gondolkodás
- kommunikáció
- a gazdasági nevelés
- a felkészülés a felnőttléti szerepeire

A meghatározott műveltségi területek közös kiemelt céljai közül az ELENA feladatok segítik:

- a tevékenykedtetés (cselekvő részvétel) (kísérlet, megfigyelés) középpontba állítását
- a szociális kompetenciák sokirányú fejlesztését
- az egészséges életmód kialakítását
- az aktív részvétel, öntevékenység és a kreativitás biztosítását
- a médiumok alkotó használatát

Az ELENA feladatok elvégzése során megvalósuló általános célok:

- Olyan magatartás és életvitel megalapozása, amely egyéni és közösségi szinten a természet védelmét szolgálja
- Tudatosítani az életközösségek változatosságát, szépségét úgy, hogy a tanulók azok elkötelezett védelmezői legyenek
- Megalapozni a tanulók ökológiai szemléletét
- Felismertetni az emberi tevékenység természetére gyakorolt hatását, annak következményeit
- Aktív részvétel a környezet védelmében, szépítésében
- A fenntartható fejlődés iránti felelősségtudat kialakítása a természeti erőforrásainak megismerése során.
- Legyenek képesek egymáshoz alkalmazkodni, együtt dolgozni.
- A diákok kreativitásának és logikus gondolkodásának fejlesztése.
- Legyenek képesek az információszerzés különböző lehetőségeit használni
- A tanulók képesek legyenek saját magukhoz pozitívan viszonyulni.
- Személyes képességek, készségek fejlődése, alkotó emberi tulajdonságok fejlesztése.
- Alakuljon ki a diákokban a gyors alkalmazkodni tudás.
- Ismerjenek meg problémamegoldó módszereket.
- Munkájuk során használják más tantárgyak megszerzett ismereteit.
- Az értékteremtő munka elismerése.
- Legyenek a diákok a gazdaság világa iránt nyitottak, érdeklődők, jellemezze őket kreativitásra, innovációra való törekvés.

A feladatok a tanulók önálló tapasztalatszerző tevékenységére építenek és mindig valamilyen középpontba állított diák tevékenységgel párosulnak, a feldolgozás a diákok közvetlen tapasztalatán alapul.

8. További információk a farkasokkal és kutyákkal kapcsolatban

Irodalom

- Csányi Sándor (2007) Vadbiológia; Mezőgazda Kiadó
- Csányi Vilmos (2012) A kutyák szőrös gyerekek – Bukfenc és Jeromos a tudomány szolgálatában. Budapest, Libri. p.20.
- Fischl Frigyes (2006) Barátom a farkas. Budapest, Fischl.
- Deinet, Stefanie [et al.] (2013) Wildlife comeback in Europe – The recovery of selected mammal and bird species, Final report to Rewilding Europe by ZSL. BirdLife International and the European Bird Census Council. London, UK: ZSL. <https://rewildingeuropa.com/wp-content/uploads/2013/11/Wildlife-Comeback-in-Europe-the-recovery-of-selected-mammal-and-bird-species.pdf> [utoljára meglátogatva:2016.04.08.]
- Dorczy, Jozef (2015) Protection, management and monitoring of the wolf population in Slovakia https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUE2CwKHxXCgUQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fmagri.cz%2Fpublic%2Fweb%2Ffile%2F421004%2FWolf_population_Slovakia.ppt&usq=AFQjCNFGbzP7UYv6wsya182mTomN9_mPQ&sig2=xV_tDebrTsE8VqsCOz-4qw&bvm=bv.119028448,d.bGg [utoljára meglátogatva: 2016.04.08.]
- Silva, Joao Pedra [et al.] (2013) LIFE and human coexistence with large carnivores. Luxembourg, Publications Office of the European Union. <http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/carnivores.pdf> [utoljára meglátogatva: 2016. 04.08.]
- Gadó György Pál és Pacenovsky, Samuel (2003) Nagyragadozó füzet. Budapest, WWF Magyarország. http://www.wwf.hu/media/file/1409665887_wwf_nagyragadozo_fuzet_magyar.pdf [utoljára meglátogatva: 2016.04.08.]
- Szemethy László és Márkus Márta (2007) Szürke farkas. In: Bihari Zoltán, [et al.] Magyarország emlőseinek atlasza. Budapest, Kossuth Kiadó.
- Heltai Miklós [et al.] (2010) Emlős ragadozók Magyarországon. Budapest, Mezőgazda Kiadó.
- Illés Anett (2008) Kézikönyv gyermekes kutyatartóknak. Budapest, Magánkiadó.
- Kovács Zsolt (2007) Farkasok a Kárpát-medencében. Budapest, Corvina Kiadó.
- Mech, L. David (2008) Sarki farkas - tíz éven át a farkával. Budapest, Új Ex Libris.
- Zimen, Erik (2000) Mi Micsoda: Farkasok. Budapest, Tessloff - Babilon Kiadó.
- Lorenz, Konrad (2001) Ember és kutya. Budapest, Cartaphilus.
- Miklósi Ádám (2010) A kutya viselkedése, evolúciója és kogníciója. Budapest, Typotex Kiadó.
- Imke, Rudel (2011) Kutyák és farkasok. Budapest, Nicam Media Könyvkiadó Kft.
- Fogle, Bruce (2007) Új kutya enciklopédia. Budapest, M-érték Kiadó.
- Wilsdon, Christina (2011) Farkasok. Budapest, Reader's Digest Kiadó Kft.

Könyvek, dráma (fikció):

- Aiszóposz: A róka és a kutya, A farkas és a holló
- Aubry, Cecile: Belle és Sebastien.
- Ecsedi István: Aiszóposz száz története
- Vega, L.de: A kertész kutyája komédia három felvonásban
- Steiger, Brad: Csodálatos elbeszélések kutyákról
- London, Jack: A beszélő kutya
- London, Jack: Az éneklő kutya
- London, Jack: A barna farkas és más történetek
- London, Jack: Fehér agyar.
- Knight. Erik.: Lassie hazatér

Filmek:

- Molnár Attila Dávid: Farkaslesen, 2006. http://film.indavideo.hu/video/f_farkaslesen
- Sibalin György : Farkasok a láthatáron , 2004 (37 perc).
- Sibalin György és Gadó György Pál: Farkasok földjén, 2015 (26 perc).
- BBC Vadvilág sorozat: A farkas [DVD videó], 1995 (45 perc).
- Hogyan gondolkodnak a kutyák? - https://www.youtube.com/watch?v=t_EpCvsljvo
- Homoki Nagy I.: Cimborák – Hegyen- völgyön, 1960 (109 perc).- <https://www.youtube.com/watch?v=lK0sppyzrkY>
- Homoki Nagy István: Cimborák – Nádi szélben, 1958 (76 perc). - <https://www.youtube.com/watch?v=oYf5LYTpcRE>
- Hallström, Lasse:Hacsi a leghűségesebb barát, 2009 (89 perc). : - https://www.youtube.com/watch?v=3mNTIHY_mkg
- Shore, Simon: Thomas után, 2006 (93 perc). - <https://www.youtube.com/watch?v=-y2bYAEomqw>
- Lerner, Danny: Rin Tin Tin, 2007 (86 perc)

Internet címek:

9 magyar kutyafajta: <https://www.youtube.com/watch?v=XyTsNHg0gwM>

Terápiás állatok, tematikus linkgyűjtemény (magyarországi és nemzetközi szervezetek, cikkek, írások) <http://terapiasallatok.lap.hu/>
Farkasok Magyarországon (YouTube csatorna) Veresegyházi Medveotthon videóblogja

<https://www.youtube.com/channel/UCMESdeArWlxBcn53y5e0DHQ>

9. Állatkertek, vadasparkok, állatotthonok és nemzeti parkok, ahol farkasokat is láthatunk

Szegedi Vadaspark, Szeged – Kálvária sugárút
Tel.: 62/542-530, 62/542-531

Fővárosi Növény és Állatkert, Budapest, Állatkerti körút 6-12, 1146
Tel.: 06-1- 273 4900

Nyíregyházi Állatpark, Nyíregyháza, Sóstó gyógyfürdő
Tel.: 06-42-479-702, 06-42-500-535

Miskolci Állatkert és Kultúrpark, Miskolc, Csanyikvölgy, 3500
Tel.: 06-46-332 121

Kittenberger Kálmán Növény- és Vadaspark, Veszprém, Kittenberger Kálmán utca 17, 8200
Tel.: 06-88- 566 140

Veresegyházi Medve és Farkasotthon
Veresegyház, Patak utca 39.
Tel.: 06 20 397 0138

Bükk Nemzeti Park
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
Cím: 3304 Eger, Sánc u. 6.
Tel: 36/411-581 Fax: 36/412-791
Email: titkarsag@bnpi.hu

Aggteleki Nemzeti Park
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság
H-3758 Jósavafő, Tengerszem oldal 1.
Tel.: +36 48-503-000
Email: info.anp@t-online.hu

10. Szakértők elérhetősége

A farkasokkal és kutyákkal kapcsolatos további kérdések esetén forduljon nyugodtan a szakértőkhöz:

Dr. Virányi Zsófia
etológus
E-mail: Zsolia.Viranyi@vetmeduni.account.at

Dr. Kubinyi Enikő
etológus
E-mail: eniko.kubinyi@ttk.elte.hu

Dr. Gácsi Márta
etológus
E-mail: marta.gacsi@gmail.com

11. Kapcsolattartó személy az állatasszisztált foglalkozásokhoz

Az Aura Segítő Kutya Alapítvány adatai:

4027 Debrecen Serház utca 4.

Levelezési cím: Nagy Lajos 4002 Debrecen Apáterdő u. 73.

<http://www.segitokutya.hu/>

Kapcsolattartó személyek:

Nagy Lajos, lalosnagy@gmail.com; Köböl Erika, kobolerika@t-email.hu

Érintett települések: Szeged, Debrecen

Doktor Mancsok Állatasszisztált Terápiás Alapítvány

Címe: 2100 Gödöllő, Remsey krt. 15.

Email cím: tervey.viktoria@doktormancsok.hu

Web cím: www.doktormancsok.hu, www.facebook.com/doktormancsok

Kontakt személy neve: Tervei Viktória

Elérhetősége: tervey.viktoria@doktormancsok.hu, 06-20-9121233

Foglalkozás jellege: érzékenyítő

Anyagi vonzata: 7.000 Ft/óra + útiköltség

Érintett települések : Budapest, Gödöllő, Veresegyháza, Szada, Eger, Zirc, Veszprém, Alsóörs, Várpalota és környékük

Kutyával Egy Mosolyért Alapítvány

Cím: 6000 Kecskemét, Petur bán u 2/a

Kapcsolattartó: dr. Juhász Ágota

email: kutyavalegymosolyert@gmail.com

Web cím: www.kutyavalegymosolyert.hu, <http://www.facebook.com/kutyasterapiakecskemet>

Érintett települések: Kecskemét, Tiszakécske, Baja, Szeged, Makó, Budapest, Kiskőrös

„SANSZ” - Segít A Négy lábúak SZeretete Alapítvány

Cím: 4027 Debrecen, Füredi út 46. 5./21.

Kapcsolattartó személy: Ármós Ibolya

e-mail: ibolya.amos@gmail.com

Web cím: <http://www.sanszalapitvany.hu/>

Érintett települések: Hajdú Bihar, Pest és Veszprém megye

Tappancs Állatvédő Alapítvány

Foglalkozás neve: „Tappancs a felelős állattartásért”

Időtartama: min. 45 perc, max. 120 perc (egész évfolyamnál pl.)

Célja: Játékos keretek között megismertetni a különböző korosztályt a felelős állattartással, ezen belül is a kutyatartással Anyagi ráfordítás kb.: A kutyák nélküli foglalkozás térítésmentes. Ha kutyák is jönnek, attól függően, hogy szegedi vagy vidéki az iskola 6000 ft - 10,000-ig.

Érintett települések: Szeged és környéke

Feladatok

A feladatok alapvető célja:

- újfajta kapcsolat kialakítása a fiatalok és a kutyák között, fiatalok viselkedésének alakítása
- a nagyragadozók viselkedésének megismerése a farkasok példáján keresztül
- megváltoztatni a fiatalok attitűdjét a kutyák és a farkasok iránt, félelem leküzdése
- a farkasok szerepének megismerése az ökoszisztémában
- megismerni, hogy a kutyák milyen módon járulnak hozzá az emberi társadalom sikeres működéséhez

A feladatok különféle szempontok alapján közelítik meg a kutyákkal és a farkasokkal kapcsolatos témaköröket. Tantárgyi kapcsolódást illetően biológia, erkölcsstan vagy osztályfőnöki óra keretében valósíthatók meg. Használhatók önálló óraként, tanórán kívüli foglalkozás során vagy akár tematikus napba (téma nap) ágyazva. Vannak közöttük olyan foglalkozások (élő állatok bemutatása), melyekhez szükséges külső szakember bevonása, ezek esetében előzetes egyeztetés szükséges a szakemberrel.

Feladatok

1. feladat

A kutyák az ember szolgálatában – minden faj számít

Megismerni, hogy a kutyák milyen módon segítik az emberi társadalom működését + külső trénerrel vezetett foglalkozás

2. feladat

A kutyák viselkedése – állatasszisztált foglalkozás

3. feladat

Szerepjáték– a farkasok visszatértek

4. feladat:

Rendszergondolkodás - Farkasok

Melléklet:

1. Melléklet	Kutyák az ember szolgálatában – tanári segédlet
2. Melléklet	Mikor játszunk egy kutyával?
3. Melléklet	Ki a farkavezér?
4. Melléklet	A farkasok Magyarországon és a körülmények hatása a helyzetükre
5. Melléklet	A farkasok visszatértek (szerepkártyák)
6. Melléklet	Kutyák az ember szolgálatában (kirakók)
7. Melléklet:	Rendszergondolkodás - farkasok - táplálékhálózat kártyák
8. Melléklet:	Rendszergondolkodás - farkasok - Yellowstone kártyák

A kutyák az ember szolgálatában

1.1 Minden faj számít

Háttér információ:

Mindannyiunk számára kiemelt jelentőséggel bír a fajokban rejlő genetikai potenciál. Ennek illusztrálására a farkas egy nagyon jó példaként említhető. Minden kutyafajta (kb. 400 fajta) egyetlen őstől ered – azaz a farkastól (*Canis lupus*). A farkas és a házasított kutyák példáján keresztül jól látható, hogy minden egyes faj számtalan módon fejlődhet tovább. A Biológiai Sokféleség Egyezmény („Convention on Biodiversity of Rio 1992”) arra szólítja fel az ENSZ tagállamait, hogy óvják a világ genetikai, faji, ökológiai és élőhelyi sokféleségét. Erre azért van szükség, mert mindegyik faj lehetséges forrása lehet a későbbi emberi szükségleteknek, ezért meg kell őriznünk őket a soron következő generációk számára.

Egyelőre senki sem tudja pontosan meghatározni, hogy a jelenlegi fajok milyen előnnyel szolgálhatnak az emberiség számára, mint például a sejtjeikből készített gyógyszerek előállítására vagy akár egyéb olyan újítások, melyek jelentőséggel bírhatnak a társadalom számára. Ezeknek a lehetőségeknek a megőrzése annak függvénye, hogy az emberiség képes-e megőrizni a fajok genetikai potenciálját (teljesítő képességét).

A kutyafajták sokszínűségén keresztül lehetséges bemutatni azt, hogy milyen sok előnnyel járhat számunkra ez a folyamat. A feladat során a segítő kutyák példáit ismerhetik meg a tanulók, a tulajdonságaik megbeszélése elvezet bennünket a farkashoz, ahonnan minden ilyen viselkedési minta eredeztethető.

1. óra

Háttérismeret: a sikeres munkához fontos, hogy a tanulóknak legyenek ismereteik a farkasról (életmód, társas élet, táplálkozás, testfelépítés stb.)

Lehetséges felvezetés: Kezdjük az órát provokatív kérdések felvetésével. Alább ismertetünk néhány lehetséges példát, de ezeket kiegészíthetjük további kérdésekkel is. Cél: ismerjék fel a diákok, hogy mi emberek alkalmatlanok vagyunk azoknak a feladatoknak az elvégzésére, amelyeket a kutyák könnyen végrehajtanak. Ennek természetesen számos oka lehet, mint például a szükséges képességeink hiánya/gyengesége vagy nem áll elegendő idő a rendelkezésünkre, esetleg nincs energiánk hozzá.

Ki tudnád nyomozni robbanóanyagok vagy drogok rejtékhelyét a repülőtéren?

Tudnál nap, mint nap szeretet és törődést nyújtani egy olyan embernek, akinek gondot jelent az, hogy kapcsolatot teremtsen más emberekkel?

Együtt tudnád-e tartani a nyáját, hogy ne szökjenek el a juhok?

Meg tudnád-e találni és visszahozni a lelőtt vadat (pl. vadvacsát)?

Időterv:

Évfolyam: 5-10. évfolyam

Tantárgyi kapcsolódás: biológia, erkölcsstan (társas viszonyok és kapcsolatok)

Idő: 45 perc (+45 perc állatasszisztált foglalkozás)

Foglalkozás célja:

- megismerni, hogy a kutyák milyen módon járulnak hozzá az emberi társadalom jólétéhez, hogyan lettek képezve arra, hogy kiszolgálják szükségleteinket/igényeinket
- felismerni, hogy akár egyetlen faj milyen módon lehet fontos, mind az ökoszisztéma, mind az emberiség számára
- felismerni akár egyetlen fajban rejlő lehetőségeket
- biológiai sokszínűség szerepe
- változatos kutyafajták
- kutyák és farkasok tulajdonságainak összehasonlítása

Kellékek:

- 6. sz melléklet: kutya kirakók (csoportalkotáshoz)
- 1. sz melléklet: Kutyák az ember szolgálatában tanári segédlet
- Képek: őstulok, bankiva tyúk
- Post it lapok

Tudnál-e egy vak embernek egész nap segíteni abban, hogy közlekedjen a városban és az otthonában?

1. lépés: A háttérinformáció alapján a tanulók feladata, hogy felismerjék, a kutyák milyen sokat segítenek az embereknek. Idézzenek fel olyan élethelyzeteket, ahol az emberek a kutyák segítségére szorulnak. Amennyiben ez nem sikerül, segítsük őket kisebb utalásokkal pl. kórház, börtön, repülőtér, rendőrség, sport, sérült emberek (a lehetséges területek listája megtalálható az 1. sz. mellékletben). Első lépésként ajánlatos az általános területek közös megemlézése, majd a táblára írjuk fel a diákok által megnevezetteket.

2.lépés: Miben segíthetnek a kutyák az embereknek?

A 6. sz. mellékletben található kirakók segítségével rendeződjenek a gyerekek 6 fős csapatokba (kutyafajták képei 6 részre felvágva). Minden diák húz egy ábrát és megkeresi a kép többi részét, ők alkotnak egy csapatot. Valamennyi csapat választ egy „titkárt”, aki feljegyzi a gyerekek gondolatait. Amikor megvan a csapat, üljenek le, olvassák fel egymásnak a kártyájukon található tulajdonságokat és ezek alapján döntsék el, milyen feladat betöltésére lenne alkalmas a képen látható kutyafajta (pl. terápiás kutya, vadászkutya, pásztorkutya, vakvezető- vagy mentőkutya stb.). Ezután a csapat feladata, hogy kitalálja/megnevezze melyik kutyafajta szerepel a képen és mondják el mit tudnak róla. Miután elkészültek, foglalják össze gondolataikat az osztály előtt.

3.lépés: Milyen feladatok elvégzését bízhatjuk a kutyákra? (opcionális)

Milyen feladatokat tudnak konkrétan ellátni ezek a kutyák? Minden diák kap egy Post-it lapot, amire felírhat egy konkrét példát (pl. felveszi az elejtett tárgyakat, megkeresi a konkrét dolgokat stb.). Amikor készen vannak, a diákok felolvassák az ötleteiket és felragasztják a táblára, ahova már felírtuk azokat a területeket, ahol segítségünkre lehetnek a kutyák. Minden konkrét feladatnak kapcsolódni kell egy bizonyos területhez. (Post-it hiányában az is megfelelő, ha egy önkéntes felírja a táblára)

(Az 1. sz. mellékletben szereplő lista segítségül szolgál a lehetséges feladatokhoz)

4. lépés: Vissza a kezdetekhez

A háttérinformációban megadott szempontok alapján a feladat célja, hogy a tanulók felismerjék akár egyetlen faj jelentőségét is, illetve meglássák, hogy a kutyák és a farkasok egy fajba tartoztak. A házasításnak köszönhetően jött létre ez a rengeteg kutyafajta, ám a kiindulási pont egyetlen faj, azaz a szürke farkas egy már kihalt alfaja. Az idő múlásával az ember változó igényeihez igazodva újabb és újabb fajtákat tenyésztett ki. Ennek során az egyedi igényekhez igazodtak a különböző tulajdonságok kiemelésével.

A tanulók a puzzle alapján összehasonlítják a kutyát és a farkas tulajdonságait, majd hasonlóságokat –különbségeket keresnek közöttük. Cél, hogy lássák azt az ívet, ami elvezetett a farkastól a mai kutyafajtáig. Így rámutathatunk arra, hogy milyen jelentős szerepe van a biológiai sokszínűség megőrzésének, akár annak a saját életünkre gyakorolt hatását tekintve is.

Néhány példa a farkas és a kutyák összehasonlításához:

Képzeld el a diákok, hogy mi lett volna akkor, ha a farkast még azelőtt kipusztítjuk, mielőtt háziasítjuk. A diákoknak mutassuk meg olyan állatok képeit, amelyek a farkashoz hasonlóan számos egyéb fajta kialakulásához vezetett (pl. őstulok, üregi nyúl, vaddisznó). Felismerik-e a képeken látható fajokat? Milyen mai állatfajok köthetők hozzájuk (pl. őstulok és a mai szarvasmarhafajták)?

Összehasonlított tulajdonság	Farkasok	Kutyák
Társas lény	falkákban élnek	az ember környezetében, társaságában élnek (pl. terápiás kutyák)
Védelmesző ösztön	a falkatársait és kölykeit védelmezi	a gazdáját és a kölykeit védelmezi
Gyorsaság	a zsákmányszerzésben van szerepe	van olyan kutyafajta, ami gyorsabb a farkasnál (pl. agárfajták)
Saját terület kijelölése, védelme	az illatmirigyeivel kijelölt saját területet védik	területeket/ épületeket védenek és figyelnek meg
Kitűnő szaglás	a vadászatnál van fontos szerepe	a nyomozásban, személyek tárgyak felkutatásában játszik szerepet

Lehetséges továbblépés:

a szarvasmarhák hogyan segítik az életünket (pl. tejet, húst, bőrt adnak és munkaerőt biztosítanak). A bankivatyúk a házityúk őse, aminek a tojását és a húsát fogyasztjuk.

Fontos, hogy a diákok felismerjék azt az üzenetet, hogy minden egyes fajra szüksége van az emberiségnek és az élővilágnak egyaránt, hiszen mindegyiknek megvan a saját értéke mind a saját táplálkozási hálózata (ld. sertéspestis megfékezése a farkasok esetében) mind az emberek számára. Elképzelhető, hogy az ökoszisztémában betöltött szerepén kívül lehetnek még fel sem felfedezett gazdasági előnyei is.

További feladat:

A feladatsort követően vagy megelőzően érdemes előkészíteni egy kutya-asszisztált foglalkozást.

1.2. Állatasszisztált foglalkozás

Előkészítés:

- tréner meghívása az iskolába
- egyeztetés az igazgatóval
- szülői beleegyezés aláírása
- gyerekek felkészítése a vendégek érkezésére (tréner+ kutya)
- helyszín biztosítása

A foglalkozás célja, hogy a gyerekek szakember segítségével közelebbről megismerkedjenek egy terápiás kutya (vagy egyéb feladatot ellátó kutya) életével, feladataival, viselkedésével. Segíti a gyerekek szociális készségeinek fejlesztését (együttműködést vagy toleranciát). A foglalkozás előtt a tréner mindig egyeztet a tanárral a foglalkozás lebonyolításával kapcsolatban.

Foglalkozás menete:

- rövid bemutatkozás, bemelegítés, ismerkedés a kutyával és a trénerrel
- interaktív játékok, az osztály igényeinek megfelelően
- a három lehetséges megoldás:

a, egy olyan feladat, amit a gyerekek a kutya segítségével tudnak teljesíteni

b, egy játék melynek során a kutya is játszótárs

c, egy olyan feladat kijelölése a gyerekek számára, melynek teljesítésének jutalma az, hogy a kutyával közvetlen kapcsolatba kerülhet

A foglalkozás összefoglalása és befejezése, elköszönés

Várható költség: előzetes megegyezés szerint (körülbelül 5-6000 Ft trénerenként)

A kutya viselkedésének megismerése

Állatasszisztált foglalkozás

Előkészítés:

- tréner meghívása az iskolába
- egyeztetés az igazgatóval
- szülői beleegyezés aláírása
- gyerekek felkészítése a vendégek érkezésére (tréner+ kutya)
- helyszín biztosítása

A foglalkozások célja megismertetni a gyermekeket a kutyák viselkedésével, a kutyával való együttélés alapjaival, a kutya és az ember közötti kommunikációval - annak érdekében, hogy ez az együttélés mindkét fél számára biztonságos legyen, és mindkét fél igényeit kielégítse.

Ezekon a foglalkozásokon a gyerekek megfelelő körülmények között ismerkedhetnek meg a kutyákkal való biztonságos együttélés szabályaival és gyakorlatával.

Várható költség: a trénerrel történő előzetes megegyezés szerint. A foglalkozások megtartását vállaló szervezetek elérhetőségei a kiadvány 11. pontjában kerültek feltüntetésre.

Fontos megjegyzések tanárok számára:

Kizárólag szakember segítségével valósítsa meg a foglalkozást és csak speciálisan kiképzett kutya bevonásával! Képzetlen kutyákat a foglalkozások megtartásához ne vegyünk igénybe!

Hasznos ismeretek:

1) kapcsolatteremtés a kutyával

Szabály: Mindig kérdezzük meg a kutya gazdájától, hogy hozzá szabad-e érni, megsimogatni az állatot!

Megjegyzés a felügyeletet végző felnőttek számára: a gyerekek mindig hívják magukhoz a kutyát, ne ők menjenek közvetlenül a kutyához!

Ennek az az oka, hogy a kutya a közeledést fenyegetésnek is értelmezheti, valamint a dominanciája megkérdőjelezésének is tekintheti. Amikor mi hívjuk a kutyát magunkhoz és erre nem reagál, akkor ez azt jelezheti, hogy nincs félelemérzete. Abban az esetben, ha reagál a gyerek kezdeményezésére, az már egyfajta alárendeltséget jelezhet.

Ismerős/ családi kutya esetében: kérdezzük meg a kutyát akar-e „játszani”?

Gyakorlat: A gyerek beszél a kutyához: „ Mimi, szeretnél játszani velem?”

pozitív visszajelzés („igen”): a kutya odajön a gyerekhez

negatív visszajelzés („nem”): a kutya nem megy oda a gyerekhez.

Időterv:

Évfolyam: 3-10. évfolyam

Tantárgyi kapcsolódás: biológia, erkölcsstan, természetismeret

Idő: 45 perc

Foglalkozás célja:

- a kutyák viselkedésének megismerése
- figyelmeztető jelek felismerése
- a kutyák kommunikációjának megértése
- a kutyával történő együttélés szabályai
- az idegen és az ismerős kutyákhoz való közeledés

2) A kutya mozgása a gyerek irányába

Szabály: Maradjunk nyugodtak és lehetőleg a legunalmasabbak!

Megjegyzés a felügyeletet ellátó felnőttek számára : a gyerekek maradjanak nyugodtak és ne mozogjanak, mert azzal felkelthetik a kutya vadászösztönét .

Ennek az az oka, hogy a kutyák vadászösztönét a mozgás és a sikítás ébresztheti fel. Mivel az áldozattal vész helyzetben akár végezhet is, ez a helyzet veszélyes lehet. Általában csak a fiatal kutyák szokták játékosan követni a kocogókat és gyerekeket. A mozgó személyek, főleg, ha hirtelen mozdulatot tesznek (pl. elesnek) fenyegető a kutya számára. Javasolt pozíció, hogy merevedjünk meg, mint egy fa és ne mozduljunk. Ennek a megtanulását a gyerekeknél csak rendszeres gyakorlással tudjuk elérni!

Ehhez a gyakorlathoz szükséges a kutya viselkedésének megfigyelése és egy szerepjáték. A gyerekek csak akkor tudnak egy helyben maradni és képesek túllépni a riadalmukon, menekülési kényszerükön, ha a gyakorlások során pozitív élmények kapcsolódnak hozzá. Az, hogy érdekesebb helyben maradni, mint elfutni, csak akkor tanulható meg, ha a gyerekek biztonságos körülmények között azt tapasztalják, hogy beválik ez a módszer.

Gyakorlat: Amikor egy kutya gyereket kerget, akkor a diák feladata az, hogy megmerevedjen „mint egy fa”. Ez azt jelenti, hogy legyen mozdulatlan a karjai pedig szorosan a testéhez simuljanak.

„Állj mozdulatlanul, maradj nyugodt és nézz félre” – kb. így lehet összefoglalni.

Szerepjáték – A farkasok visszatértek

A játék tervezett menete:

1. Bevezetés: a farkasokat ábrázoló ellentmondásos képek bemutatása és megbeszélése

2. Előkészítés: a kiosztott szerepek elemzése, rövid állásfoglalás megtervezése csapatokban

3. Megvalósítás: két perces állásfoglalás, majd nyílt beszélgetés

SZÜNET: a moderátor összefoglalja a három fő konfliktust előidéző okokat

Házi feladat: lehetséges megoldási

vagy kompromisszumos javaslatok keresése

4. Az eredmények feldolgozása: megegyezések keresése az egész osztály bevonásával, a megoldási kezdeményezések összegyűjtése

TIPP: A farkasokkal kapcsolatos ellentmondásos képeket könnyen találhatunk az interneten is.

A lényeg az, hogy egyaránt legyenek pozitív és negatív érzéseket ébresztő képek is a válogatásban. Érdekes az alábbi témakörökre rákérteni:

- Romulus és Remus az anyafarkassal
- Piroska és a farkas
- kedves farkaskölyök
- anyafarkas a kölykeivel
- vonyító farkas
- vicsorgó farkas
- tetemet marcangoló farkas

Időterv:

Évfolyam: 8-10. évfolyam

Tantárgyi kapcsolódás: erkölcsstan (társas viszonyok és kapcsolatok), társadalomismeret, földrajz, irodalom

Idő: 2*45 perc

Foglalkozás célja:

- a szabad természetben élő hazai farkasok helyzetének megismerése
- a farkasok szerepe a hazai vadgazdálkodásban
- a farkasok jelenlétével kapcsolatos problémák és nézőpontok megismerése
- a farkasokkal kapcsolatos konfliktusok okainak elemzése, a következtetések levonása
- a lehetséges megoldások és lépések elemzése, megvitatása, illetve azok közvetítése az érintettek felé

Kellékek:

- ellentmondásos képek a farkasokról
- 4. sz. melléklet: A farkasok Magyarországon és a környékének hatása a helyzetükre
- 5. sz. melléklet: szerepkártyák

Háttérismeretek – A farkasok Magyarországon

Az emberekben generációk alatt az a kép rögzült a farkasokról, hogy azok kártékony és veszélyes ragadozók. Egyrészt azokra az állatokra vadászik, amelyeket az emberek háziállatként tartanak, másrészt az éhes farkák esetekben előfordulhat, hogy az emberre is rátámadhatnak. Ezért kezdték el vadászni és üldözni őket. Fontos azonban megjegyezni, hogy Európában a közhiedelemmel ellentétben az egészséges, emberhez korábban nem kötődő egyedek már több, mint száz éve nem okoztak halálos balesetet. Megfigyelések azonban azt igazolják, hogy a kutyákkal, illetve a sakálokkal való kereszteződés (hibridizáció) hatással van a farkasok ivadékainak viselkedésére, és ez veszélyes helyzeteket eredményezhet.

Magyarországon a közönséges farkas állománya a II. világháború végére nagyon lecsökkent, majd el is tűnt hazánk területéről. Ugyanakkor az ezt követő időszakban is érkeztek észlelések farkasokról, ám nehézkes volt a pontos fajmeghatározás. Az 1980-as években azonban ismét megjelentek a Zempléni-hegység, az Aggteleki-karszt, a Bükk, a Mátra és a Heves-Borsodi-dombság területén, ahol azóta is megtalálhatóak. A farkaspopulációknak jellemzően nagy az aktivitási területe, így a faj állománya intenzív terjedésre képes, nagy a regenerációs képessége.

A farkas a hazai jogszabályok szerint fokozottan védett állatnak minősül. A jelenlegi kis létszámú állományok nagyon veszélyeztetettek, akár a kutyák által terjesztett betegségek (pl. a szopornyica) is kipusztíthatnak egy farkascsaládot. Az észlelésekkel párhuzamosan, a természetvédelmi oltalom ellenére megközelítőleg minden negyedik példányt a vadászok kilőtték. Ugyanakkor érdekes módon a megfigyelések alapján elmondható, hogy a farkascsaládok erre a stresszhelyzetre fokozott szaporodással reagáltak.

Ahogy az Szlovákiában kimutatták, a farkasoknak jelentős szerepe van az egészséges trófeájú vadállomány fenntartásában is. Ahol jelen vannak, ott kisebb a vaddisznóállományt sújtó sertéspestis kialakulásának, de nagyobb testsúllyal születnek a szarvasborjak is. Ennek az az oka, hogy a farkasok főként a gyengébb kondíciójú, beteg, esetleg csülöksérülésben szenvedő vadállományt zsákmányolják. Ezért is fontos a csúcsragadozók jelenléte a hazai természetes életközösségekben. Bár hazánkban alig akad példa erre, de a külföldi, például kárpáti farkasfalkák jelentős mértékben ritkíthatják a felügyelet nélkül hagyott birkanyájukat. Nem szabad azonban összekeverni a különböző országokban felmerülő problémákat! Erdélyben például maguk a pásztorok azok, akik felvitték a haszonállataikat a farkasok lakóhelyére, míg Magyarországon más jellegű a probléma gyökere. A farkas által lakott területek fokozottan megkövetelik a megfelelő őrzőkutyák és az állatállomány melletti pásztor folyamatos jelenlétét, illetve a haszonállatok megfelelő műszaki védelmét. A ragadozókat távol tartja a villanypásztor működtetése és a biztonságos éjszakai pihenőhelyek kialakítása. A nem megfelelő felkészültséggel és fegyelemmel működtetett állattartó telepek mindig is kárvallottjai lehetnek a nagyragadozók tevékenységének.

Ez a helyzet a hazai lakosság körében természetesen konfliktusokhoz vezet, és ezekben nem csupán a tények és objektív ismeretek, hanem a szubjektív érzelmek is szerepet kapnak. Itt kezdődik a szerepjáték is. A résztvevőknek az a feladata, hogy az adott szerepet megismerjék és kellőképpen képviseljék. A szerepjáték középpontjában a farkasok által kiváltott ellentétes érzelmek, ismeretek és a szereplők érvelési készségei állnak. A foglalkozás kiemelt részét képezi a vita és a megoldási javaslatok feldolgozása.

A helyzet bemutatása

A játék felvezetéseként érdemes a farkasokat ábrázoló képeket felhasználni. Így lehetőséget adunk nekik benyomásaik, véleményeik megbeszélésére. (Idősebb korosztály esetében alkalmazható a 4. sz. melléklet, mely bemutatja a farkasok helyzetét befolyásoló körülményeket). A csoporton belül valószínűleg két részre fognak szakadni az álláspontok, a lényeg azonban az érzelmek/gondolatok megbeszélése. Ezután érdemes összegyűjteni az elhangzottakból a farkasok mellett és az ellenük szóló véleményeket, de fontos a tanulók saját véleménye is. Így alakulnak ki az első konfliktuscsoportok. A hazai állapotok árnyaltabb bemutatása céljából érdemes megbeszélni a 4. sz. mellékletben található ábrát.

A szerepjáték előkészítése

A szerepjáték célja az, hogy a fiatalokban objektív képet alakítson ki a farkasokról. A feladat két alappillért a különböző véleményen lévő csoportok összeütközése, és a megfelelő megoldások keresése, majd megbeszélése adja. A diákok egy képzeletbeli megbeszélésen vesznek részt, ahol a résztvevőknek lehetősége van a különböző érzelmek, vélemények kifejezésére és ütköztetésére. A diákok azt a feladatot kapják, hogy helyezkedjenek bele az adott szerepbe, szerezzenek ismereteket róla, és gyűjtsenek össze megfelelő érveket, ellenérveket. A lehetséges megoldási javaslatok feldolgozását az egész osztály közösen végzi el.

A tanár elmagyarázza a megbeszélés alapvető szabályait (lásd a leírásban), egyenlő létszámú csoportokra bontja az osztályt és kiosztja a szerepekártyákat. A szerepjátékban vannak olyan kulcsszereplők, akik nélkülözhetetlenek a megvalósítás szempontjából (*-al jelölt szereplők). A diákok akár saját ötletük alapján is találhatnak ki szereplőket. A tanulók életkorától függően a moderátor (polgármester) szerepét akár diák is betöltheti.

Minden csoport megbeszéli a kiosztott szereplő leírását, álláspontját és kiegészíti azt a saját ötleteivel, meglátásaival. Az érvek a szerepekártyákon szerepelnek. Minden csapat választ magának egy szóvivőt, aki képviseli a többieket is. Miután a moderátor (polgármester) hivatalosan megnyitja a beszélgetést, a szóvivők egy kétperces beszédben összefoglalják álláspontjaikat.

Amíg a csapatok felkészülnek, a moderátor előkészíti a megfelelő színteret a beszélgetéshez (székek elrendezése, akár szerepekártyák elhelyezése az asztalon, mintha egy igazi tárgyalás lenne). A beszélgetés alapja az „akvárium módszer” (fishbowl method): a csapatot egyszerre csak egyvalaki képviseli, de az ő személye a beszélgetés során is cserélődhet, ha a csapatból mások is szeretnének beszélni.

A szerepjáték megvalósítása

Miután mindenki helyet foglalt, a moderátor röviden bemutatja a résztvevőknek a csapatok szóvivőit. A beszélgetés ideje alatt a moderátor feljegyzéseket készít, ami az eredmények összesítéséhez lesz szükséges, illetve, hogy a későbbiekben majd fel tudja idézni a beszélgetés három olyan témáját, melyeket a leghevesebb vita kísért.

Az első szóvivő kapja meg a szót, aki elmondja rövid állásfoglalását (2 perc), majd a többi szóvivő kerül sorra egymást követően. Amennyiben a diákok már ennél a pontnál elkezdnek vitatkozni, nem érdemes megszakítani őket. Ez jó kiindulópontja lehet a későbbi vitának. Mindenesetre minden szóvivőnek biztosítani kell a lehetőséget, hogy elmondhassa véleményét, ezáltal árnyaltabban láthatjuk a vita résztvevőinek véleményét és az általuk képviselt álláspontokat.

Miután mindenki sorra került, megkezdődik a téma nyílt megbeszélése. A moderátor feladata, hogy szót adjon minden olyan szereplőnek, aki hozzá akar szólni, vezesse a beszélgetést a hozzászólási idő figyelembevételével, továbbá biztosítsa, hogy nehegy elfajuljon az eszmecsere. Így lényegében neki csupán akkor van szerepe, amikor a többiek befejezik az egyes hozzászólásokat, és feljegyzései segítségével kitölti az esetleges szüneteket.

Amikor már minden érv és ellenérv elhangzott, és a beszélgetés leállt, a moderátor feladata, hogy felszólaljon és összefoglalja a három legfontosabb vitás kérdést. Ezeket a hallgatóság elé tárja, majd minden egyes résztvevő (a szóvivőké is) feladata, hogy javasoljon valamiféle megoldást a probléma orvoslására. Ahhoz, hogy felgyorsítsuk az eseményeket, illetve biztassuk a diákokat a kompromisszum megtalálására, érdemes megszakítani a folyamatot, és már ott helyben megosztani az ötleteket egymással. Alternatív megoldás lehet, hogy házi feladatként adjuk fel a lehetséges megoldások összegyűjtését.

Reflexió

A következő szakaszban érdemes egy nagy körben leülni a diákokkal. Amennyiben a diákok csupán néhány ötlettel tudnak előállni, akkor a moderátor felhasználhat néhányat az alábbi szempontok közül.

Megoldások, melyeket érdemes megbeszélni:

Juhász / Gazdálkodó:

„Megfelelő megoldás lenne a számomra valamilyen pénzügyi kármegelőzési támogatás a biztonságosabb védelem kialakításához, mint például terelőkutyák a nyáj védelmére, villanypásztor, stb. Be kellene vezetni egyfajta pénzügyi támogatási rendszert a károk megelőzésére.”

Vadász:

„Megfelelő megoldás lehetne a területbérleti díjak mértékének csökkentése, és ha kaphatnánk olyan költségtérítést is, amit az erdészek fizetnének. Továbbá elvárjuk, hogy a díjakba számolják bele a farkasnak a vadászható vadfajok zsákmányolásával okozott károkozását.”

Turisztikai hivatal képviselője:

„Támogatjuk, ha elkészülne egy olyan térkép, amelyik megmutatná, merre helyezkedik el egy adott területen a farkaspopuláció, hol valószínűsíthető a farkasokkal való találkozás lehetősége, mert a vendégeink szeretnék tudni, hogy hol találkozhatnak farkasokkal.”

„Amennyiben a farkasok miatt a turisták számának minimális csökkenése is tapasztalható, akkor sürgetni fogjuk a farkasok elriasztását az egész országból, de legalábbis a turisztikai övezetekből”

Helyi lakos:

„Azzal a feltétellel, hogy a lakóövezetek környékén lakó „problémás” farkasokat lelövik, illetve tisztázásra kerülnek a farkasok okozta veszélyforrások, úgy gondolom, hogy támogatható a farkasok természetes visszatelepedésének folyamata.”

„Általánosságban véve a farkasok száma ne haladja meg azt a minimális határt, ami elegendő ahhoz, hogy a populáció fennmaradjon.”

„Továbbá követelem, hogy készüljön egy térkép a farkasok populációjáról, amelyen megjelölik azokat a helyeket, ahol nagy valószínűséggel találkozni lehet farkasokkal.”

„Farkaspárti” aktivista:

„Természetesen megértem azt, hogy a farkasoknak távol kellene maradniuk a sűrűn lakott övezetektől, illetve azoktól a területektől, amelyek fontosak a turizmus számára, de csakis akkor, ha ez nem veszélyezteti a populáció stabilitását, és a populáció nem szigetelődik el.”

„Mondjuk meggyezhetünk abban, hogy egyes területektől tartsuk távol a farkasokat. Ekkor lényegében nem csinálunk mást, mint azt, hogy meghatározzuk a „problémás farkas” fogalmát, és alapot szolgáltatunk ahhoz, hogy ki lehessen lőni egy-egy ilyen egyedet.”

„Természetesen egyetértünk azzal, hogy a juhászok támogatása és kártérítése elengedhetetlen.”

Politikus:

„Úgy hiszem, hogy a farkasok visszatelepítésével kapcsolatban a pásztorok pénzbeli támogatása feltétlenül szükséges. Mindazonáltal két dolgot le szeretnék szögezni: 1, az erdészeknek ebben mindeképpen részt kell vállalni, hiszen lényegében ők azok, akik közvetlen haszonélvezői a farkasok jelenlétének, 2, attól kezdve, hogy a farkasok véglegesen megtelepednek a területen, meg kell szüntetni a pásztoroknak nyújtott támogatást.”

A szerepjátékot követően kerül sorra az elhangzott érvek megalapozottságának megvitatása és a csoportos megbeszélés. Amennyiben a rendelkezésünkre álló idő megengedi, a diákok véleménye is megbeszélésre kerül. Ez leginkább egy „előtte-utána” összehasonlítás keretén belül lenne érdekes, ahol azt vizsgálánk, mennyire változott meg a diákok véleménye. Végezetül fontos megérteni, hogy egy ilyen bonyolultságú problémamegbeszélésénél, ahol ilyen sok az érdekelt, a lehetséges megoldások is nagyon sokrétűek. Olyan megoldást képtelenség találni, ami mindenkinek megfelel, csupán kompromisszumok lehetségesek.

Rendszergondolkodás - farkasok

Előkészítés:

Érdemes az osztályt már az elején csoportokba rendezni, a videót beállítani megfelelő felirattal.

Opcionális: Newton-ingát előkészíteni, megfelelő példányszámban fénymásolni a diák kártyákból

Háttér-információ:

Nagyon sokan a problémákat és a lehetséges megoldásokat önmagukban, egymástól elszigetelve látják, anélkül, hogy felfedeznék az összefüggéseket közöttük. Mintha azok csupán pillanatfelvételek lennének a valóságról, majd ezek alapján próbálnak meg következtetéseket levonni a jövőre vonatkozólag. Ez a látásmód egysíkú, lineáris gondolkodást eredményez, ahol ok és okozat szorosan összefüggő, önmagában álló egység. A rendszergondolkodás viszont olyan látásmódot alakít ki, amelyik képes a teljes folyamatot, a részletek közötti összefüggéseket és a finom egymásra hatásokat is érzékeltetni. Figyelembe véve a kölcsönhatások széles spektrumát és azok hatását az egész rendszer működésére - egy új szemléletmód kialakítására is lehetőség nyílik. Ha a tanulóknak erősítjük az ilyen látásmódot, akkor könnyebb lesz nekik is megérteni az őket körülvevő világot. A legfontosabb feladat, hogy az ökoszisztémában végbemenő természetes folyamatok fennmaradjanak. A társulás és az élőhely együttesére hatással lehet az új fajok megjelenése, néhány faj váratlan kipusztulása vagy akár az emberi tevékenységek természetire gyakorolt káros hatása. Néhány sérült területen, mint például a Yellowstone Nemzeti Park klasszikus esetében, éppen a csúcsragadozók állhatnak a változások hátterében, amelyek visszaszorulása, ill. eltűnése az egész rendszert megváltoztatta.

Kezdés:

Érdemes az osztályt már a foglalkozás elején is csoportokra osztani!

Opcionális kezdés: Helyezzük a Newton-ingát az asztalra és kérjük meg a diákokat, hogy figyeljék meg mi történik. (Megjegyzés: Akkor, ha nincs inga kéznél megfelel egy az interneten található szimuláció is! Ha a diákok még sosem láttak ilyen ingát érdemes megkérni őket, hogy jósolják meg mi fog történni, ha az inga egyik végén elhelyezkedő golyót meglendítjük). Végezzük el a kísérletet, a cél az, hogy a tanulók lássák egy rendszerben elég akár egyetlen ponton valamit megváltoztatni az hatással lesz a rendszer egészére, az inga esetében a másik végén elhelyezkedő golyó ugyanúgy kimozdul eredeti helyéről. Ez igaz a természetben is, főként a táplálkozási hálózatokban vagy életközösségekben.

Időterv:

Évfolyam: 5-10. évfolyam

Tantárgyi kapcsolódás: természetismeret, biológia - ökológiai rendszerek felépítése, változásai, az anyag körforgása, bioszféra védelme, életközösségek az erdőben, tápláléklánc, a farkas, mint záró faj

Évszak: bármikor megvalósítható

Kompetencia: rendszergondolkodás, problémamegoldás, analitikus készségek, kreativitás

Munkavégzés típusa: nyílt beszélgetés, csoportmunka

Idő: 45 perc (extra játék + 45 perc)

Foglalkozás célja:

- az ökoszisztémák működésének és a bennük működő finom kölcsönhatásoknak a megértése (ahol már csupán egyetlen szereplő megváltoztatása komoly következményekkel jár)
- az élő és élettelen környezet közötti összefüggések megértése, a táplálkozási hálók működésének megértése, bennük zajló visszafordíthatatlan folyamatok felismerése
- a farkas, mint csúcsragadozó és szerepe a környezet alakításában

Kellékek:

- Newton-inga, internet
- kisfilm (TED-Ed: „From top of the food chain down: Rewilding our world- George Monbiot”, link: https://www.youtube.com/watch?v=t3I9gDocYdk&list=PLOn-JIEr2pU1OnoRiOse_enqijUzMOLFJ&index=4 elérhető felirat magyarul, klikk a jelre, megfelelő felirat kiválasztása)
- 8. számú melléklet kártyái
- projektor
- 7. számú melléklet - kártyái

1. lépés: Vezessük fel a táplálkozási hálózatok témakörét. A diákok feladata, hogy megmondják mi a közös az elhangzott élőlények között:

1. kör: európai szürkefarkas, oroszlán, sólyom (mindannyian ragadozók, csúcsragadozók, nincs természetes ellenségük, harmadlagos fogyasztók)
2. kör: fűfélék, algák, kocsányos tölgy (mindannyian növények, termelők)
3. kör: őz, mezei nyúl, nagy szarvasbogar (elsődleges fogyasztók, növényevők)
4. kör: fürge gyík, menyét, sün (másodlagos fogyasztók, állatokat is fogyasztanak)

Ha eltalálják mi a közös bennük, akkor a táblára kezdjük el rajzolni a piramis megfelelő szintjét (termelők, elsődleges, másodlagos, harmadlagos fogyasztók). Tegyük fel kérdéseket, hogy segítsük a diákokat.

2. lépés: A diákok feladata az, hogy egy adott táplálkozási hálózatot megvizsgáljanak, (például a Yellowstone Nemzeti Parkban – a farkasok újratelepítésének kérdését). Osszuk ki közöttük a Yellowstone Nemzeti Parkról készült kártyákat. Mondjuk el nekik, hogy a kapott szereplők, mind megtalálhatók ebben a nemzeti parkban. Az ő történetüket fogjuk feldolgozni ezen az órán. Számos hasonló eset van Európában is, mivel nemzetközi szinten összefogással megindult a nagyragadozók visszatelepítése egykori élőhelyeikre (pl. Magyarországon, Ukrajnában és Szlovákiában a Kárpátok Egyezmény keretében a barna medvék, a farkasok és a hiúzok újratelepítése kezdődött el). Mindegyik csoport kap egy pakli kártyát, amelyeken élőlények (növények/állatok) képei és jellemző adatai szerepelnek (szükségletek, táplálékforrás, stb.). A diákok feladata, hogy piramis alakba rendezzék a képeket annak alapján, hogy milyen szerepet töltenek be a táplálékláncban (termelő, elsődleges fogyasztó, másodlagos fogyasztó, harmadlagos fogyasztó, csúcsragadozó). Amikor elkészültek, hasonlítsuk össze a kialakított rendszereket. Táblára érdemes felírni a 8. számú melléklet állatainak nevét, hogy lássák a tanulók a helyes megoldást. Közös megbeszélés. Érdemes megbeszélni, hogy hol van a Yellowstone Nemzeti Park, s milyen jellemző geológiai képződmények, növény- és állatfajok találhatók a területén.

3. lépés: Vegyük le a farkast a piramis tetejéről és kérdezzük meg a diákokat, hogy szerintük milyen változások indulnak el ennek hatására. Tippeljenek, 2-3 ötlet. Ezután közösen nézzük meg azt a kisfilmet (magyar felirattal), amely bemutatja, hogy a Yellowstone Nemzeti Parkba eredményesen visszatelepítették a farkasokat (TED Ed: George Monbiot, „Rewilding our world”):

https://www.youtube.com/watch?v=t3I9gDocYdk&list=PLOnJIERR2pU1OnoRiOse_enqijUzMOLF-J&index=4

(Amennyiben szükséges, nézzük meg még egyszer a Yellowstone Nemzeti park részt, kezdés 2:22)

Beszéljük meg a trófikus szintek közötti kölcsönhatásokat, a Yellowstone története alapján és vessük ezt össze a saját elképzeléseikkel (lásd farkasok hiánya). Kezdjük el összefüggéseket keresni a szereplők között és ezt nyilakkal rajzoljuk fel a táblára felírt állatok között. Ezt elvégezheti az a tanuló, akinek jó ötletei vannak, de a tanár, vagy egy önkéntes is rajzolhat a táblára. (Pl. ha nincs farkas, akkor több a szarvas, a nagyobb szarvasállomány több fűvet, facsemetét fogyaszt, ha nem tudnak megnőni a fák az énekesmadarak nem tudnak hova fészkelni stb.) Ezeket addig rajzoljuk, amíg kirajzolódik egy nagyon összetett és érzékeny rendszer, ami láthatóvá teszi a diákok számára, hogy miért nem szabad a problémákat csak önmagukban értékelni, hanem az egész rendszert figyelembe kell venni!

4. lépés: A zárókő faj elnevezés bevezetésére érdemes felrajzolni a táblán a piramis fölé egy kőhidat melynek a zárókőve a farkas felett van, ugyanis vannak fajok, amelyek kulcsfontosságú szerepet játszanak a hálózatban. Ezek az ún. zárókő fajok (keystone species, a boltívek tetejét lezáró és az egész szerkezetet összetartó „zárókő” után elnevezve), amelyek eltávolítása az egész hálózaton szétterjedve, több faj kipusztulását eredményezheti, illetve jelentős állományváltozásokat is okozhat, alapvetően megváltoztatva ezáltal az ökoszisztéma összetételét, szerkezetét, mint ahogy azt például a farkas esetében tapasztalhattuk.

Zárókő fajoknak tekintjük még:

- hódokat: amelyek a gátépítésükkel az egész környezetükre hatással vannak, ezek a szerkezetek kis tavakat hoznak létre, ahol számos más faj tud megtelepedni.
- méheket: a beporzás útján számos növény fennmaradását biztosítja, a növények bűvőhelyet biztosítanak a rovaroknak, amelyekkel további állatfajok táplálkozhatnak, mint pl. a békák, a gyíkok és az énekes-madarak

Extra játék (következő órán): A Yellowstone Nemzeti Parkba visszatelepített farkasok esete után érdemes megvizsgálni, hogy a hazai táplálékhálózatokon belül milyen összefüggések figyelhetők meg.

A legjobb, ha egy nyílt terepet választunk a játékhoz, de rossz idő esetén osztályteremben is lehet játszani. A lényeg az, hogy legyen egy akadálymentes terület, ahol körben állva elférnek a diákok. Az előzetesen felvágott 7. számú melléklet kártyáit helyezzük egy nagyobb borítékba, zacskóba. A 30 kártyalapos készletből minden diák húzhat egyet, ha kevesebben vannak az osztályban, akkor vegyünk ki belőle néhányat.

Valamennyi kártyán szerepel egy élőlény neve, valamint információk a táplálékukról és a természetes ellenségeikről. A kártyákon található faj nevét írják fel egy írólapra és ezt rögzítsék úgy a ruhájukra, hogy mindenki el tudja olvasni. Mindenki mutatkozzon be, mondja el, hogy mivel táplálkozik, és melyik faj fogyasztja el őt.

Készítsünk elő egy gombolyagot, amely a játék során a táplálékhálózatot fogja jelképezni.

A diákok egy körben állnak, a fonalat adjuk egy „növénynek”, aki elmondja, hogy ki is ő, kinek ad át energiát. A felsoroltak közül valakinek odagurítja a fonalat, majd a soron következő ugyanúgy elmondja, hogy, ő mit eszik és őt mi fogyasztja el. Amikor valaki sorra kerül bemutatkozik és a megadott információk alapján kiválaszt egy élőlényt és elmondja ők ketten hogyan kapcsolódnak egymáshoz, majd odagurítja neki a fonalat. Nem baj, ha valakinek többször is odagurítják a gombolyagot, a lényeg az, hogy ne maradjon ki senki. Lehetőleg azok kerüljenek sorra, akik még nem csatlakoztak a hálózathoz.

Próbáljunk ki különböző forgatókönyveket, ha megvan a teljes hálózat

1. verzió: bemutatni, hogy, minden egyes fajnak jelentős szerepe van a táplálékhálózatban. Kérjünk meg valakit, hogy húzza meg a fonalat. Aki azt érzi, hogy a kezében a szál megmozdult, az adja tovább a következőnek. Húzza meg ő is a fonalat, így be lehet mutatni a teljes láncolatot. Érdemes megnézni, hogy milyen sok élőlényt érint akár egyetlen kis változás is.

2. verzió: a zárókő fajok szerepének bemutatása. Mi történik, ha elmozdítjuk a tápláléklánc csúcsáról a ragadozót? Kérjük meg a farkast, hogy engedje le a szálát, vagy guggoljon le - így jelképezve a hiányát. Ennek milyen következményei lehetnek? Milyen fajok száma fog megnövekedni? Aki azt a fajt személyesíti meg, melynek a populáció nagysága megemelkedik, emelje fel a szálát magasba, így jelképezve a növekedést. Mi lehet a következménye a példányszám növekedésének, okozhatja-e más fajhoz tartozó egyedek számának csökkenését? Így haladjunk tovább, hogy nyomon követhessük a hálózat átalakulását. Beszéljük meg a változások okát és következményeit!

3. verzió: a Nap szerepe, mi történik, ha nincs napsütés

Zárás: hívjuk fel a diákok figyelmét, hogy az ökológiai rendszerek és a táplálkozási hálózatok nagyon érzékenyek mindenféle változással szemben, akár egy apró módosulás is hatással lehet az egész rendszerre. Ezek az átalakulások is indokolják, hogy miért kell megőriznünk az élővilág sokszínűségét, és észrevennünk azt, hogy minden egyes fajnak fontos szerepe van a természet harmonikus rendszerének megőrzésében.

Megjegyzés:

A farkasok újratelepítése a Yellowstone Nemzeti Parkban- esettanulmány

Mintegy 100 évvel ezelőtt az Amerikai Egyesült Államok nyugati részén a farkas (*Canis lupus*) populációjának a nagysága csaknem elérte a százezres példányszámot. Ahogyan a telepések és a farmerek fokozatosan terjeszkedtek a kontinens nyugati területeire, a farkasok száma nagymértékben lecsökkent (megmérgezték, lelőtték vagy csapdába ejtették őket). Az utolsó példányok a Sziklás-hegység északi részéből tűntek el az 1900-as évek elején. Csúcsragadozó nélkül a szarvasok (jávorszarvas, vapiti rénszarvas fehérfarkú szarvas és az öszvérszarvas) populációi nagyon gyorsan megnövekedtek. Ennek következtében a vegetáció meggyérült és a kisebb testű állatfajok (pl. néhány mókuszaj) egyedszáma jelentősen lecsökkent. Az ökológusok már több évtizede hangsúlyozták a farkasok visszatelepítésének fontosságát, hogy jelenlétükkel szabályozzák a vadállományt.

1995-ben végül 31 farkast fogtak be Kanadában és telepítettek át Yellowstone-ba. Miután megérkeztek nagyon gyorsan beilleszkedtek új környezetükbe. 2005-re már 165 farkas 15 falkában élt a nemzeti park területén, míg további 850 példány Montanában, Idahóban és Wyomingban. Az ökoszisztémára gyakorolt hatásuk rögtön érezhető volt, az élővilág sokszínűsége látványosan megnőtt. A szarvasok számának csökkenésével több táplálék jutott a mókuszok, rágcslók, és egerek számára. Amint megnőtt a kisméretű zsákmányállatok száma, ezzel arányosan megnőtt a sasok, héják, rókák és menyétek száma. A nagyvadak által hátrahagyott tetemek eleségül szolgáltak a dögevők (medvék, hollók, szarkák) részére. A prérifarkasok fele, melyek nagytestű rokonaik távollétében elszaporodtak, most a farkasok áldozatául estek. Ez segítette azokat a kistestű emlősöket, amelyek korábban a prérifarkasok áldozatául estek. A növények, mint például a fűfélék, fűzfák, nyárfák végre újra teret hódíthattak maguknak, miután sokkal kevésbé voltak kitéve az intenzív legelésnek, rágásnak.

A kutyák, mint segítők:

vadászkutyák - pásztorkutyák - őrző kutyák - terápiás kutyák (vigasztalást nyújtanak a pácienseknek kórházakban, otthonokban) - autista gyerekeknek is segíthet a kutyaterápia - a vakok és hallássérültek segítésére kiképzett speciális kutyák - a mozgásproblémákkal küzdő emberek számára is képeznek ki kutyákat, amelyek segítenek ajtót nyitni, tárgyakat a beteghez vinni és másfajta otthoni feladatokat ellátni - néhány börtönben kutyás tréningeket is szerveznek a rabok önbecsülésének visszaállítása érdekében - vannak olyan speciálisan kiképzett kutyák is, amelyek képesek az epilepszia előrejelzésére - szánhúzó kutyák

Feladatok, melyeket a kutyák el tudnak végezni

Vakvezető kutyák:

utcán segít közlekedni, irányít/ segít kikerülni akadályokat pl. csatornanyílás, kátyú/ alacsonyan lógó tárgyak elkerülése pl. szárítókötél/ mozgó járművek, tárgyak, személyek elkerülése pl. bevásárlókocsi, kerékpáros/ pórázsal vezetve beltéri és kültéri tárgyak elkerülése / veszélyes közlekedési helyzet esetén "engedelmetlen" és nem hajlandó tovább haladni/ kijárat megtalálása az épületből/ lift megkeresése/ bejárat-kijárat megkeresése/ szabad ülőhely megtalálása / kijelölt személyt egy bizonyos helyre vezet (pl. pincért az asztalhoz)/ megtalál bizonyos helyeket a bevásárlóközpontban, hotelszobában vagy a lakásban/ visszahoz elejtett tárgyakat

Halló kutyák:

kapucsengő hangja/ kopogás a bejárat ajtón/ kopogás az ablakon/ füstjelző hangja/ beállított időzítő hangja (pl. mikrohullámú sütőnél, szárító, stb.)/ babasírás/ ha családtag vagy más személy hívja a kutyát saját nevére/ ha a gyerek a szüleit, testvéreit vagy társait szólítja / telefon csengése/ ébresztő hangja/ számítógép hangja/ autókürt hangja

Segítő kutya mozgássérülteknek:

hordozható telefont odaviszi / bevásárlótáska behozatala / bevásárlótáska kipakolása (vászon táskák)/
 innivalót odaviszi a hűtőszekrényből / odaviszi a kért ágytálat/ visszahozza az elejtett pénzürmét, kulcsot / kikészített ruhát, cipőt, papucsot odaviszi / kipakolja a törülközőt a szárítóból/ behozza az előszobából , auto hátsó részéből a pénztárcát / segít rendet rakni, felveszi a szemetet/ odaviszi a gyógyszeres, innivalós kosarat / kinyitja a szekrényajtót a rögzített szíj segítségével/ kinyitja a fiókot, hűtőajtót rögzített szíj segítségével/ kinyitja a bejárat ajtót rögzített szíj segítségével/ kinyitja az ajtót rögzített szíj segítségével/ segélyszámot felhív szükség esetén/ padlón lévő lámpa kapcsoló gombját megnyomja/ megnyomja a lift gombját

Rendőrkutya:

veszélyes anyag megkeresése a postai küldeményekben/ tűz esetén kinyomozza, hogy gyújtogatás okozta-e a tüzet/ áldozatok, bűnözők után nyomoz/ emberek nyomát követi/ utcai zavargás szétoszlata/ részvétel tömegoszlátásokban / átkutat és feltart szabálysértőket/ holttestek felkutatása

Terápiás kutya:

figyelmet, törődést biztosít/ növeli az önbizalmat(pl. olvasási nehézségekkel küzdő gyerekek bátrabban olvasnak kutyák társaságában

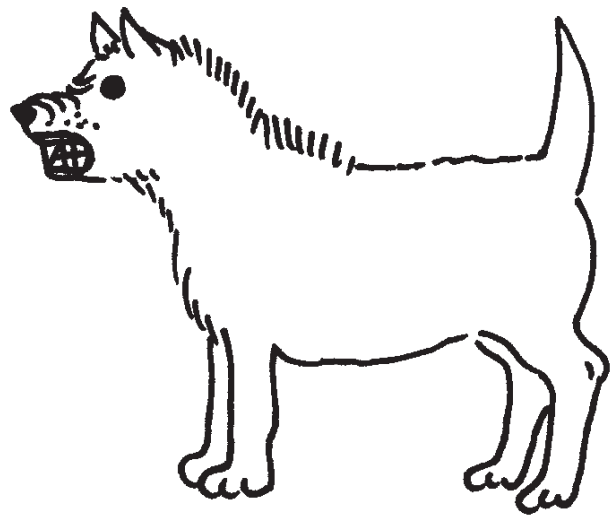
Három szituáció és azok jelentése

Támadó- agresszív kutya

Jellegzetes viselkedés: Fogak vicsorítása, ornyereg ráncolása, fülek előre felé állnak, felborzolt szőr a gerinc mentén, farkát felfelé szegezi- kutya célja az, hogy nagyobbnak mutassa magát

Jelentése: a kutya azt szeretné, ha távolodnánk tőle, támadással fenyeget

Megfelelő viselkedés: nem szabad közelíteni, magára kell hagyni a kutyát, ne provokáljuk mozdulatokkal/ hanggal, inkább igyekezzünk lecsillapítani: maradjunk nyugodtak, ne nézzünk kutya szemébe

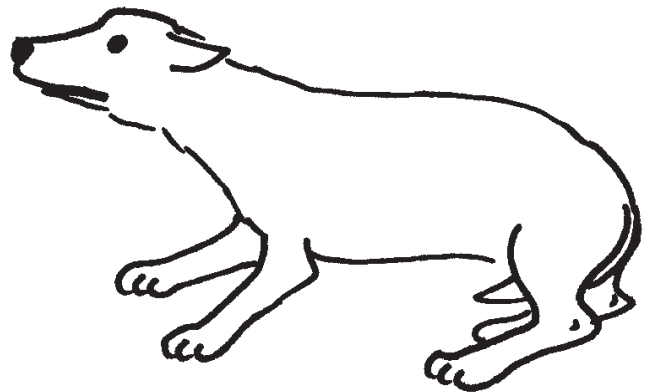

Bizonytalan, feszült kutya

Jellegzetes viselkedés: Szájának sarkait hátrahúzza (a gyerekek ezt sokszor tévesen mosolygásnak vélik), lefelé tekintő szemek, hátrasimuló fülek, behúzott fark – a kutya célja, hogy kisebbnek tűnjön.

Jelentése: A kutya rémült, szeretné, ha eltávolodnánk tőle. Vigyázat: a félelem gyakran átfordulhat agresszióba a legkisebb mozdulat esetén is!

Megfelelő viselkedés: Ne közelítsünk a kutya felé, hagyjuk magára, ne ijesszük meg mozdulatokkal/hanggal, inkább igyekezzünk megnyugtatni: csendesen távozzunk vagy fejezzük be azt a mozgást, ami megrémítette a kutyát. Látványosan forduljunk el a kutyától.

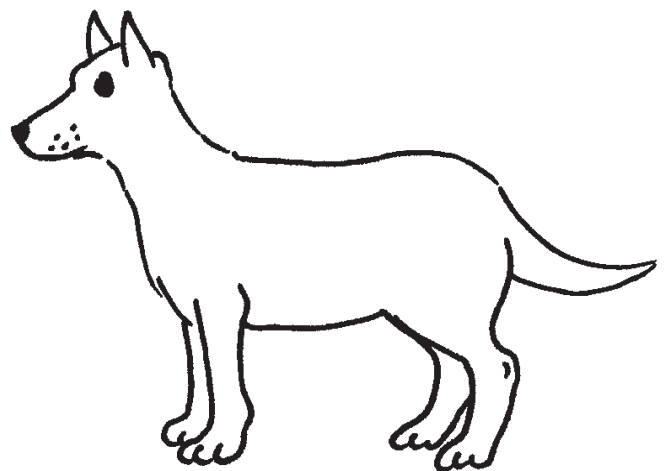

Nyugodt, készséges kutya

Jellegzetes viselkedés: Laza fülek, farkát lazán lent tartja

Jelentése: a kutya nyugodt és nyitott a közeledésre

Megfelelő viselkedés: kérdezzük meg a kutyát, hogy akar-e játszani

Képek: Dr. Dorothea Döring

Tipikus viselkedésformák:

A farkavezér (domináns hím) lazán, egyenesen tartva magát körbe szaladgál. Nincs szüksége arra, hogy folyamatosan bizonygassa helyzetét a farkán belül. Emiatt a farkát általában lazán lent tartja.

Azonban amennyiben szükséges, hogy domináns pozícióját éreztesse a farkán belül, vagy hatást akar gyakorolni egy másik egyedre, akkor büszkén lépdél magasra szegezett farokkal és a hátán felborzolt szőrrel. Így nagyobbak tűnik, mint valójában.

Az alsóbbrendű farkas nem emeli meg a farkát. Pont ellenkezőleg: minél bizonytalanabb és aláztosabb annál mélyebbre húzza a farkát.

Ha egy farkas fél, akkor behúzza a farkát a lábai közé, hátrasimulnak a fülei és behajlítja a lábait, hogy minél kisebbnek tűnjön.

Ha támadásra kész, a farkát vízszintesen kinyújtva tarja a füleit pedig hegyezi.

Farkas/kutya viselkedése 5 képben összefoglalva

A farkasok és a kutyák azonos testtartást mutatnak, kivéve azt, hogy a kutyáknál a leeresztett füleket nehéz észrevenni. Ilyenkor mindig az egész kutya/farkas testtartását kell figyelembe venni, hogy értelmezzük a hangulatát.

Domináns egyed

Ez a farkas szeretne hatást gyakorolni a többiekre, ezért magasan tartott farokkal lát-hatjuk. Emiatt nagyobbak tűnik, mint valójában.

Behódoló

Ez a farkas békülni szeretne, ezért aláztos magatartást mutat, mert például alacsonyabb helyzetű, fiatal vagy bizonytalan. Minél bizonytalanabb, aláztosabb, annál jobban behúzza a farkát.

Agresszív

Ez a farkas agresszív! Vízszintesen kinyújtva tartja a farkát, a füleit hegyezi.

Nyugodt

Ez a farkas nyugodt és készséges. A fülei felfelé állnak a farkát pedig lazán, ferdén lent tartja.

Feszült

Ez a farkas fél. Farkát behúzza a lábai közé, ugyanakkor behajlítja a lábait, hogy kisebbnek tűnjön, tekintete lefelé irányul.

Állattartók :

- gyakran nincsenek megfelelő ismeretek, tudás birtokában a pásztorkutyák tartását illetően (láncra verik, birkahússal etetik, így rögzül bennük, hogy az őrzendő állat egyben táplálék is - önkárokozás)
- nincs elég ideje arra, hogy szakszerűen tartsa az állatokat, inkább csak hobbiállatnak tekinti, kitereli őket majd este behajtja
- nem megfelelő szakértelemmel építik meg az elektromos kerítéseket (például 5 szál villanypásztor helyett 2 szál kerítés, ami nem jó farkas ellen)

Településeken gyakori emberi mulasztások:

- nem megfelelő hulladékkezelés
- szakszerűtlen döngkezelés (belsősegek területen hagyása), pénzbe kerül az állati hulladék kezelése, elégetése
- kukák nem megfelelő használata (szaguk vonzó lehet a ragadozók számára)

Kóbor kutyák:

- hatalmas károkat okozhatnak az állattartóknak (van amelyik megtámad egy jószágot, a többi juh pedig félelmében összenyomja társait - járulékos kár)
- a kutya és farkas keveredése veszélyes lehet az emberekre, mert a farkas csúcsragadozó képessége keveredik a kutya emberszeretetével, így félelem nélküli hibrid egyedek születhetnek
- a kutyák betegségekkel fertőzhetik meg a farkaspopulációkat
- kóbor kutya megzavarja az erdő élővilágát

Emberi tevékenységek negatív hatása:

- a fakitermelés az időjárási viszonyok függvénye, emiatt gyakran elhúzódik és megzavarja a farkaskotorék életét, eljlesztheti a farkasokat
- az útépítések miatt a populációk elszigetelődnek, és ezért a genetikai potenciál beszűkül
- a farkasok után kajtató emberek megzavarják a kotorék életét

Vadászat:

- cserkelő vadászat: korábbi vadászati módszer, már szinte nem is alkalmazzák
- hajtóvadászat: kiválóan alkalmas a farkas gyérítésére és zavarására (látványos bevételi forrás)
- gyakran az erdész vadász is egyben, ez egyfajta kettősséget eredményez
- a farkas gyakran veszélyt jelenthet a vadász számára pl. az értékes trófeájú vadat a vadász előtt ejti el
- a védett területek és fajok miatt a természetvédelem korlátozhatja a vadászterületeket

Farkasok helyzete Magyarországon

Erdőgazdálkodás:

- a tarvágásos erdőgazdálkodás a természetvédelmi szempontokkal ellentétes : élőhelyvesztéshez vezet, a felhúzott kerítések természetvédelmi szempontból nem kívánatosak
- színtezetség, egyes fajok eltűnnek, gyepek és aljnövényzet romlása
- kedvez a vadállományoknak, ezért az rendkívüli mértékben megnövekedett
- a farkas a folyamatos erdőborítottságot, a zavartalan tömböket kedveli

Főállású gazdálkodó*

Főállású gazdálkodó vagy. Évről évre egyre több juhot tartottál mivel egyre csak nőtt a kereslet. Az eladott juhokból befolyó pénz a fő jövedelemforrásod. Mint sok egyéb sorstársad, fontos feladatot vállalsz magadra azzal, hogy őshonos juhokat tenyésztasz és tartasz, így te is segíted a fajtamegőrzést. A most kialakult körülmények miatt úgy gondolod, hogy a farkasok megjelenése veszélyforrást jelentenek a számodra.

Nemrég támadás érte a nyájadat és elpusztult néhány jószágod, szerinted biztosan a farkas végzett állataiddal, habár tudod, hogy a kóbor kutyák még nagyobb veszélyt jelentenek. A megoldás az lenne, ha lehetőséged lenne villanypásztor és pásztorkutyák használatára, amihez nem áll rendelkezésedre a megfelelő tőke és ismeret. Véleményed szerint, ha a kormány támogatja az ilyen óvintézkedések alkalmazását (kerítés építése és pásztorkutyák beszerzése), akkor el tudnád fogadni a farkasok ismételt megjelenését a régióban. Ugyancsak nagyon fontosnak tartod a megfelelő tájékoztatást, amely biztosítja azt, hogy az érintettek mindig értesüljenek a farkasokkal kapcsolatos hírekről. Így lehetőséged lenne felkészülni az esetleges támadásokra.

Mondták már neked, hogy nem kellene az elhullott birkákkal etetni a kutyákat, de hát ezeknek a hatalmas állatoknak sokba kerül a tartása, így miért ne hasznosítanád ilyen célokra az elpusztult háziállataidat?

Semmilyen körülmények között sem akarod feladni a megélhetésedet jelentő munkádat, és ha nem kapsz támogatást az államtól, akkor sajnos kénytelen leszel "közelebbről is megismerkedni" a farkassal.

Juhász 2: 50 anyajuh őrzője

Nagyon el vagy keseredve, mert eljutott hozzád is a hír, hogy a farkasok újra megjelentek Magyarországon. Már egy jó ideje eltűntek, szerinted ennek alapos oka volt a múltban. Meg vagy róla győződve, hogy a farkasok megjelenése hatalmas veszélyforrást jelentenek az emberek és haszonállataik számára. Szerinted csak egyetlen megoldás létezik erre a problémára: „Változtassák meg az állatok védelméről szóló törvényt és űzzék el a farkasokat az országból”. Nyilvánvaló a számodra, hogy ma már képtelenség területet biztosítani a farkasoknak, amikor az embereknek van szüksége a termőföldekre és az erdőkre. „Vegyük már észre, hogy nem a Yellwostone Parkban élünk”.

Nem áll szándékodban nyájvédő kutyákat használni: attól tartasz, hogy egy nap akár megharaphatja a gyerekeket is, és ezért majd neked kell kártérítést fizetni. Volt már egy kuvaszod, amit láncra kötve tartottál és teljesen kiszámíthatatlan volt, egy idő után mindenki félt tőle, de hát kinek van ideje és energiája azt tanítani és megfigyelni? Mondják, hogy jó a pásztorkutya, de mit kell annak tanítani? Meg hogy kell azt tartani? Neked nem mondja el senki sem. Emelett pedig rengeteg pénzbe kerül egy ilyen kutya. Abban sem hiszel, hogy egyetlen ilyen kutya tartása elegendő lenne egy egész farkasfalka megállítására. Így is alig keresel valamit ezzel a munkával, és még csak az kellene, hogy ezt is arra fordítsd, hogy a farkasokat „tápláld”. Na nem, ez kizárt!

Tisztában vagy vele, hogy a farkas fokozottan védett, ezért úgy gondolod, az lenne a legjobb, ha maguk az EU-bürokraták jönnének ide és takarítanak el a támadások során elpusztult egyedeket. Ki fizeti meg a munkádat, hogy egyre körültekintőbben kell vigyáznod a juhokra? „A farkas eddig távol volt, maradjon is ott”, nem kérsz belőle.

Vadász*

Minden évben rengeteg pénzt fizetsz azért, hogy egy kijelölt területen a megszabott számú vadra vadászhas. Így az az álláspontod, hogy a kijelölt területen elegendő vadállatnak kell lennie a vadászathoz, máskülönben csökkentsek le a terület bérletének az árát. Röviden, amint feltűnnek a farkasok rögtön csökkentsek a területbérlet összegét és tájékoztatásnak téged ezzel kapcsolatban. Ezt követeled cserébe azért, hogy újra megjelenhessenek a farkasok a környéken. Attól tartasz, hogy a döntést alátámasztó tudományos kutatások elhúzódása miatt már így is jelentős anyagi károd lesz.

A farkas a te versenytársad, és még nem mérted fel, hogy milyen hatással lesz a szarvas- és őzállományra, vagy az egyéb vadászott állatokra. Szerinted a farkasnak semmi keresnivalója az országban. Nincsenek meg a megfelelő életfeltételei, csak kárt okoznak a vadállományban. A mai viszonyok össze sem hasonlíthatóak a 100 évvel ezelőttivel. Számodra elképzelhetetlen, hogyan lehet majd helyet szorítani a farkasoknak az ennyire sűrűn lakott övezetek és a művelt területek között. Szerinted a farkasok visszatelepülését követően nagyon más lesz majd a vadászat. Attól tartasz, hogy sokkal nehezebb, bonyolultabb feladat lesz, mint eddig. Azt is problémásnak tartod, hogy az erdészek a facsemeték megóvása miatt elkerítik az erdőket (a vadak így nem tudják megrágni a fák hajtásait), és így nem tudod kilőni a megfelelő számú állatot. Meg vagy győződve arról, hogy nincs szükség a farkasra ahhoz, hogy szabályozza a vadállomány minőségét, hiszen ezt a feladatot már betölti a vadász.

A természetvédelmi hatóság képviselője (természetvédelmi őr)*

A te feladatod: amikor a farkas visszatér neked kell őt védelmezned az országos jogszabályoknak és EU-s irányelveknek megfelelően. Ezért nem is érted azokat a vádak, amelyekkel téged illetnek. A te feladatod, hogy betartsd a törvényt, és ez kiemelkedően fontos a számodra. Ebben az esetben a te személyes véleményednek itt nincs jelentősége. Így amikor szembe kell nézned a vádakkal, mindvégig megőrzöd a nyugalmadat.

Nyilvánvaló a számodra, hogy a jelenlegi jogi helyzet mit határoz meg: a farkasok fokozottan védett állatok, amelyeket számos rendelet, törvény véd. Így minden olyan tevékenység, amely megkárosítja őket, büntetést von maga után (akár 8 év szabadságvesztéssel is járhat).

Végezetül azt is tudod, hogy ritka és kivételes esetekben, mint például az emberi élet védelme, lehetőség van a farkasok eltávolítására természetes környezetükből. Továbbá érdemes elgondolkodni azon is, ha egy személy veszélyezteti a farkast, pl. vadászik rá, akkor bűncselekményt követ el, és neked kötelességed a rendelkezésedre álló eszközökkel adatot gyűjteni és/vagy a nyomozó hatóságnak átadni az ügyet. Ez az, amit a törvény előír.

Személy szerint te is a farkasok természetes visszatelepődése mellett vagy, mert tisztában vagy az erdő élővilágára gyakorolt hatásaival, illetve azzal is, hogy a farkas egy ún. zárókő faj (vagyis vezető szerepet játszik az ökoszisztémában). A farkas megjelenésével a prédaállatok mozgása változik, ez jó hatással van a védett növényfajok számára, pl. sziklagyepek állapota javul.

Természetvédő civil szervezet tagja

Nagyon boldog vagy, hogy ilyen sok év után újra megjelent a farkas Magyarországon. Idővel remélhetőleg farkaskölykök is születnek és stabil családok alakulnak ki. Vannak magányos farkasok is, akik szabad területet keresnek a maguk számára.

Téged teljesen lenyűgöznek a vadon élő farkasok és az olyan különleges képességeik, mint például a kitartásuk, az erőnlétük, az érzékenységük és a szaglásuk. Számodra a farkas a vad és érintetlen természet jelképe. Ezenkívül a farkas nagyon fontos szerepet tölt be az élővilágban, ugyanis egy ún. zárókő faj - olyan vadász, amelyik a természetes szinten tartja a vadállomány létszámát. Számodra a farkas, a hiúz és a medve a táj természetes részét alkotják. Az a dilemmád, hogy a jogi szabályozás azt követeli meg tőled, hogy jelentsd pl. a farkas pontos élőhelyét, ám, ha ez kiderül, akkor a vadászok is tudni fogják. Az élőhely nyilvánosságra hozatala egyben veszélyt is jelent a védett fajok számára.

Vadbiológus, kutató*

Teljesen lenyűgöz téged a farkas, és úgy gondolod, fontos kihangsúlyozni, hogy a farkasok a természetes környezet és élővilág fontos szereplői. Kutatóként azt tartod, hogy a farkasok segítik a természetes kiválasztódás menetét (elejtik a sérült vagy gyenge egyedeket), így hatással vannak a vadállomány egészségi állapotára is. Tisztában vagy azzal is, hogy egy ragadozó, amelyik a természetes ökológiai rendszerben fontos szerepet tölt be, nem fog más fajokat eltüntetni vagy megtizedelni csak azért, hogy a saját fennmaradását biztosítsa.

Az a követelés, hogy a farkasok kizárólag a természetvédelmi területeken és nemzeti parkokban élhessenek, abszurdnak tűnik a te szempontodból, hiszen ebben az esetben a populációnak nincs esélye a túlélésre, pl. a beltenyészet miatt. De nem tartod reálisnak azt az elvárást sem, hogy a farkasok a védett területek határain belül fognak maradni. Számos tudományos kutatás bizonyítja, hogy a fiatal farkasok képesek akár több száz kilométert is megtenni, hogy rátaláljanak a számukra megfelelő új területre. Rengeteg szakirodalom áll rendelkezésedre, amely alátámasztja, hogy a farkasok megjelenése pozitív hatással van a környezetre. A földön fészkelő vadászható vadfajok (pl. fácán) száma a vaddisznók miatt csökken, ám a farkas jelenléte ezt pozitív irányba változtathatja.

Továbbá meg vagy győződve arról, hogy a farkasok és a vadászok képesek az együttélésre, hiszen a vadállomány gyorsan alkalmazkodik az új helyzethez. A farkasok megjelenése általában szabályozza az olyan nagy létszámú vadállományt, mint például a vaddisznó-populáció. Abban bízol, hogy a farkas megjelenésének pozitív hatása lesz, és alig várod, hogy te is kutathasd ezt a folyamatot.

Sok állatsérülésről az első pillantásra úgy tűnhet, mintha farkastámadás következménye lenne, azonban szerinted minden esetben alapos vizsgálatot kell lefolytatni, hogy kiderüljön, valóban farkas állt-e az esetek hátterében. Az egyik kutató társad mesélte neked, hogy a kutyák okozta halálos támadások sokkal gyakoribbak, mint a farkasoké. A vadászengedélyek árát szerinted is csökkenteni kellene, ha a tudományos értékeléseket követően megállapítást nyer, hogy a farkas jelenléte nagy mértékben lecsökkenti pl. a szarvasállomány sűrűségét.

Politikus*

Komolyan veszed a lakosok aggodalmát, és követeled a mihamarabbi tudományos megfigyelések, kutatások eredményeit. Ha pedig szükséges, akkor elvárod a hatóságok beavatkozását. Nagyon aggaszt a nemrég történt támadás, amikor is juhokat támadtak meg "állítólag" a farkasok.

Úgy értesültél, hogy a farkasok nagyon gyorsan képesek alkalmazkodni az új körülményekhez, ezért attól tartasz, hogy hamarosan a lakóövezetek környékén is megjelenhetnek a farkasok. „Ha a farkasok veszélyt jelentenek az emberekre, akkor lépéseket kell tennünk ebben az ügyben! A lakosok nyugalma és biztonsága fontosabb, mint bármelyik farkas. A veszélyt jelentő állatokat vagy fogságban kell tartani, vagy más módon kell elhelyezni. A vadászok is jelezték neked, hogy problémák vannak a vadászattal, mert a farkasok elűzik a vadat. Más vadászati módszerek kellenek.

A kerületedben dolgozó juhászok kérelmet nyújtottak be hozzád a farkasok ellen. Megígérted nekik, hogy komolyan veszed a kérésüket, a parlamentben az lesz a célod, hogy anyagi támogatást szerezz a számukra. De ezzel egyidőben felkerestek téged a természetvédelmi szervezetek is, és azt kérték tőled, hogy támogasd a farkasok ügyét, mivel tiszteletbeli tagja vagy a helyi természetvédelmi szervezetnek is. Ráadásul sok helyi szülő vette fel veled a kapcsolatot, akik aggódnak a gyerekek biztonsága miatt. De a turisztikai szervezet is megkeresett, ugyanis követelik egy olyan felmérés elkészítését, amely részletesen bemutatja a farkasoknak a turizmusra gyakorolt hatását.

Helyi lakos*

Mióta megjelentek a farkasok a környéken, nagyon aggódsz a gyermekek biztonsága miatt. Mostantól kezdve pedig már a vasárnap délutáni családi séták sem olyan felhőtlenek. Mit kellene tenni, ha hirtelen felbukkan egy farkas a séta alatt? De a kutyádat sem mered mostantól póráz nélkül elengedni, hisz bármikor jöhet egy farkas.

Folyamatosan azt kérdezed magadtól: „Vajon mi fog történni a gyerekekkel, ha kirándulni mennek az erdőbe? Mennyire vannak veszélyben?” Azt tanácsoltad a többi szülőnek, hogy forduljanak segítségért a politikusokhoz. Miután a szakértők sem tudnak 100%-os garanciát adni arra vonatkozólag, hogy a farkasok nem bántják az embereket, aggaszt az a gondolat, hogy a farkasok megtámadhatják az embereket. Ráadásul meg vagy győződve arról, hogy a farkasok egyre kevésbé fognak félni az emberektől, ha már nem vadásznak rájuk.

Végül pedig úgy gondolod, hogy a farkasok védelmére szánt pénzösszeget sokkal fontosabb szociális problémákra is lehetne fordítani.

Nem érted, hogy a világ más tájain, hogy tudnak együttélni ezekkel a ragadozókkal.

Turisztikai hivatal képviselője*

Biztos vagy benne, hogy a farkasok visszatelepülése konfliktusokhoz fog vezetni a természetvédelem és a turisztikai ágazat között. Mindemellett lelkes túrázó vagy, és szeretnéd a természetet félelem nélkül élvezni. Ha a farkasok lakóterületét a természetvédelmi övezetekbe és a nemzeti parkokba szorítanák, az még javítaná is a helyi turizmus helyzetét.

Meglepő, de olyan felkérés is érkezett a hivatalhoz, hogy szervez-e farkasokkal kapcsolatos túrákat és kialakít-e ilyen túraútvonalakat? Ez jó reklámlehetőségnek tűnik. Ez egy újabb érdekesség a turisták számára, ami növelheti a látogatók számát, fellendítené az ökoturizmust a környéken. Abban reménykedsz, hogy a farkasokat az érintetlen természet és a vadon szimbólumaként használhatod. Jó lenne tudni milyen lehetőségek vannak arra, hogy a farkasok élőhelyén képzett túravezetők túrákat vezethessenek? Érdemes lenne keresni egy specialistát, aki a farkasokat be tudja mutatni és különleges túrákat is tudna szervezni farkaslesre. Lehet, hogy meg kellene keresned a nemzeti parkot, van-e ilyen lehetőség. Van ugyanis rá igény.

Végeredményben a véleményed teljesen annak a függvénye, hogy miképpen változik a turisták száma a farkasok megjelenését követően. Abban reménykedsz, hogy mihamarabb elkészül egy átfogó tudományos jelentés ebben a témában.

Városlakó a nagyvárosból

Alig várod, hogy végre egy farkassal találkozhass. Így aztán természetes, hogy nagyon örülsz a farkasok újbóli megjelenésének az országban. Mivel szenvedélyes sportoló vagy és szeretsz sok időt tölteni a szabadban, reménykedsz benne, hogy lehetőséged lesz látni egy ilyen nemes vadat a természetben. Meg aztán jó lenne néhány remek képet is készíteni egy vadon élő farkasról. Számodra a farkas az érintetlen természet jelképe, egyenértékű a vadonnal, sőt Alaszkával. Teljesen fel vagy villanyozódva attól, hogy mostantól a saját hazádban is honosak lesznek.

Úgy hallottad, hogy a helyi lakosok nagyon aggódnak, de szerinted ez abszurdum. „Egyértelmű bizonyítékok támasztják alá, hogy a farkasok ártalmatlanok, és a tudósoknak sincs kétsége efelől.” Ez szilárd meggyőződésed. Szerinted a farkas nagyon nemes és szép állat. Érthető, hogy meglepődtél, mikor azt hallottad, hogy senki nem próbálta eddig felhasználni őket turisztikai vonzerőként.

Hallottál arról is, hogy a juhászok panaszkodnak a farkastámadásokra. Ez azért lep meg téged, mert nem érted, hogyan lehet bármilyen jelentős anyagi kára néhány elpusztult juhnak, amikor még ott marad az egész nyáj. Szerinted minden gazdasági ágazatnak képesnek kell lennie arra, hogy alkalmazkodjon az új körülményekhez. Nem érted a vadászok panaszát sem, bár az igaz, nem nagyon mélyültél el ebben a témában. Szerinted a farkasok a vadászok munkáját támogatják, hiszen ezek az állatok is a vaddisznókra, szarvasokra vadásznak, amelyek köztudottan túlszaporodtak mára.

„Farkaspárti” aktivista (egyetemisták, amatőr túrázók)*

Tudod, hogy a farkas fokozottan védett faj Magyarországon, eszmei értéke 250,000 Ft és akár 8 év szabadságvesztéssel is járhat az elpusztítása. Szerinted a pénz nem elég büntetés, az lenne a helyes, ha szabadságvesztést rónának ki a pénz-büntetéssel együtt.

Határozottan vallod, hogy a farkas az ökológiai rendszer szerves részét képezi, sőt ökológiai szolgáltatást nyújt nekünk. A farkas megvédi az erdőt és meggátolja a szarvasállomány túlszaporodását. Véleményed szerint inkább azoknak a területeknek a számát kellene növelni, ahonnan az embereket kellene kitiltani, és a farkasnak, hiúznak, medvének biztosítani a nyugodt életkörülményeket.

Erdész*

Előnyeid származhatnak abból, hogy újra megjelentek a farkasok Magyarországon, mert ebből az következik, hogy ezek az állatok alkalmasnak találják az országot a megtelepedésre. Arra számítasz, hogy a farkasok nyomást gyakorolnak a vadállományra. Vagy úgy, hogy közvetlenül vadásznak majd rájuk, vagy úgy, hogy elűzik a vadakat az erdőből. Emiatt abban reménykedsz, hogy csökken a csemetékben okozott kár gyakorisága, így gyorsabban fog nőni az erdő. A te feladatod az, hogy folyamatosan biztosítsd az erdőállományt, a kivágott fák helyére csemetéket ültess, hogy ne szakadjon meg ez a növekedési, frissülési folyamat, és ne tűnjenek el az erdők. Ha a vadak megrágják a csemetefákat, vagy azok hajtásait, ez a te munkádat gátolja. Ilyenkor a vadászt okolod, amiért engedi elszaporodni a vadakat.

Jelenleg nagyon felszaporodott a szarvasállomány és sok kárt okoznak az ültetett csemetékben. Számodra és kollégáid számára riasztóak a fiatal fákon okozott sérülések, illetve egyéb szaporítóanyag (makkvetés) eltűnésének gyakorisága. Évente a csemeték nagyon nagy része sérül meg, vannak olyan fafajok, amelyek nem is maradnának meg, ha nem állnának védelem alatt. Az erdészetek számára milliókba kerülnek a védelmi intézkedések, de az is igaz, hogy a befektetett pénz nélkül nem is lenne esély az erdők felújítására. Sajnos ezekre a költségekre sosem kaptatok támogatást, habár a probléma egyre nagyobb mértéket ölt. Számodra nyilvánvaló, hogy pl. a juhok körében a farkasok okozta kár közel sem akkora, mint amilyen károkat okoznak a szarvasok a fák életében. Abban bízol, hogy a farkasok megjelenésével az erdő újra a természetes módon tud majd növekedni, és a fafajok is biztonságosabban tudnak erősödni.

kíválóan alkalmazkodott
az emberhez

hajlandó tanulni/dolgozni

barátságos

kiegyensúlyozott és
érzékeny

jó az erőnléte

kitartó

Golden retriever
(Foto: Karl-Heinz Altmann, piclease)

rendkívül kitartó

kiváló szaglás

kitűnően képezhető

bátor és merész

magabiztos

intelligens

Német juhászkutya (Foto: Astrid Brillen, piclease)

Szakállas collie
(Foto: Erich Thielscher, piclease)

kíváló szaglás

engedelmes/tanítható

együttműködő/jól
dolgozik csapatban

barátságos

kíváncsi

védelmező ösztön

Magyar vizsla (Foto: Turi Gabriella)

Tacsó (Foto: Iris Göde, piclease)

Sárgarigó

Tápláléka: erdei szamóca, som

Fogyasztói: héja, erdei sikló (fiókák), nyest (tojások)

Nagy szarvasbogár

Tápláléka: tölgyfa nedve (imágó)

Fogyasztói: nyest, róka keleti sün, zöld gyík

Héja

Tápláléka: mókus, üregi és mezei nyúl, erdei egér szajkó, menyét, erdei és mezei pocok

Fogyasztói: elpusztulása után a dögevők és a lebontó szervezetek

Májusi cserebogár

Tápláléka: tölgyfa

Fogyasztói: keleti sün, zöld gyík

Erdei pocok

Tápláléka: magvak, makk

Fogyasztói: héja, európai szürkefarkas, szajkó, menyét, erdei sikló, nyest

Gyapjaslepke

Tápláléka: tölgyfa levele

Fogyasztói: nagy fakopáncs (lárva)

Énekesmadarak

különböző madárfajok

jellemző táplálék: rovarok, lárvák,
gyümölcsök, bogyók, pókok

élőhely: fontos, hogy a terület elegendő táplálékot,
vizet, búvóhelyet és fészkelő helyet biztosítson

Fák

képesek megkötni a talajt
állatoknak élőhelyet, fészkelő
helyet és táplálékot biztosítanak

Prérifarkas

Ragadozó, de tetemeiket is elfogyaszt, ha a helyzet úgy
adódik. Az étlapján szerepelhetnek gyümölcsök
és fűfélék is

Zsákmányai: bö-lény, szarvas, juh, nyúl, rágcsálók,
madarak, kétéltűek (kivéve a va-rangyok), gyíkok, kígyók,
halak, rovarok

Fűfélék

fontos táplálék és búvóhely
az állatok számára

Vidra

ragadozó

édesvizek környékén magányosan élő faj

táplálék: gerincesek, (halak, kétéltűek, rágcsáló
kisemlősök), rákok, vízben élő rovarok

Európai szürkefarkas

ragadozó

gyenge vagy sérült nagytestű áldozatokat támad meg,
(szarvas, őz, vaddisznó), de vadászik kisebb állatokra is (vadon

élő kecskék, nyulak, borz, menyét, mókus, egérfajok, hörcsög

élőhely: a lehetséges zsákmány számától függően változik,
erdők, északi tundra, füves puszta vagy sivatag

Kanadai hód

A rágcsálók rendjébe tartozó növényevő faj. A folyamatosan
növő metszőfogai miatt folyamatos rágásra
kényszerül, kitűnően úszik

Tápláléka: lágyszárúak, fakéreg, levelek, nyárfa, fűzfa, nyírfa,
juharfa

gátat épít így élőhelyet biztosít más vízi élőlények számára,
javítja a víz minőségét az üledék megkötésével

Mezei nyúl

A nyúlalakúak rendjébe tartozó kisemlős

Tápláléka: fűfélék, minden növényi részt elfogyaszt,
zsenge, nedves hajtások. Télen nagy károkat okozhat
a gyümölcsösökben, a fák kérgének lerágásával

Rénszarvas
(tarándszarvas, vagy karibu)

a párosujjú patások kérődzők
alrendjébe tartozó faj

Tápláléka: zuzmók, fűfélék és más
lágyszárú növényfajok, levelek, rü-
gek, gombák, tojások,
kisemlősök

Skandináviában, Észak-
Oroszországban és Kanadában él,
de a jégkorszak idején
Magyarország területén is előfor-
dult - erdőkben és erdőszéleken
található

A Természetvédelmi Világszervezet Vörös Listáján
szereplő faj

